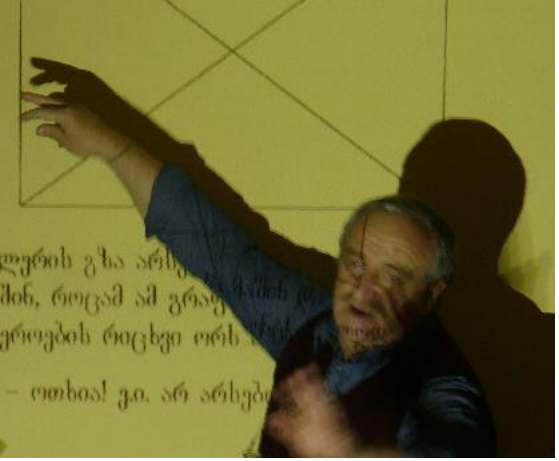
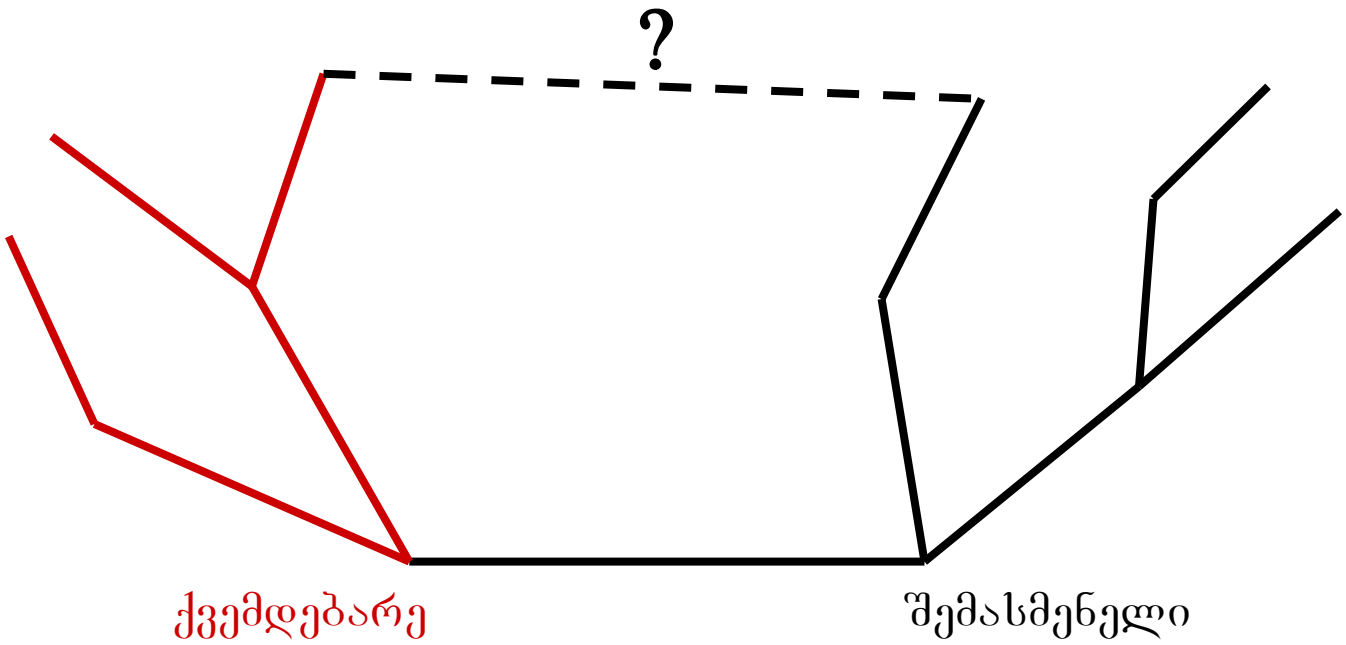

თორნიკე ქადეიშვილი

თსუ ანდრია რაზმაძის მათემატიკის ინსტიტუტი

ISET

მარტივი წინადადების ეილერის მახასიათებელი

ქართული გრამატიკის სასკოლო სახელმძღვანელოში ერთი ასეთი წესია მოყვანილი

ქართული გრამატიკის სასკოლო სახელმძღვანელოში ერთი ასეთი წესია მოყვანილი

მარტივ წინადადებაში წევრთა რაოდენობა ერთით მეტია სინტაგმათა რაოდებობაზე.

ცნებები

წინადადების წევრი და სინტგმა

წინადადებაში შემავალ სრული მნიშვნელობის მქონე სიტყვას წინადადების წევრი ჰქვია

სინტაგმა - წინადადების ორი წევრი, რომლებიც ერთმანეთთან სინტაქსურად არის დაკავშირებული.

ცნებები

წინადადების წევრი და სინტაგმა

წევრებად არ თვლიან:

“და”, “ან”, “კი”, “მაგრამ” . . . ა.შ.

ცნებები

წინადადების წევრი და სინტაგმა

წევრებად არ თვლიან:
“და”, “ან”, “კი”, “მაგრამ” . . . ა.შ.

ორი წევრი სინტაგმას ადგენს, თუ ისინი
აზრობრივ კავშირში არიან

ცნებები

წინადადების წევრი და სინტაგმა

წევრებად არ თვლიან:
“და”, “ან”, “კი”, “მაგრამ” . . . ა.შ.

ორი წევრი სინტაგმას ადგენს, თუ ისინი
აზრობრივ კავშირში არიან

ვერ არის მთლად დამაკმაყოფილებელი განმარტებები
მათემატიკოსებისათვის,
ისევ მაგალითებით გავერკვეთ

ბავშვი მიდის სკოლაში

ამ წინადადებაში 3 წევრია.

სიტაგმებს ადგენენ:

ბავშვი მიდის სკოლაში

ამ წინადადებაში 3 წევრია.

სიტაგმებს ადგენენ:

ბავშვი–მიდის; მიდის-სკოლაში

ბავშვი მიდის სკოლაში

ამ წინადადებაში 3 წევრია.

სიტაგმებს ადგენენ:

ბავშვი–მიდის; მიდის-სკოლაში

მესამე წყვილი

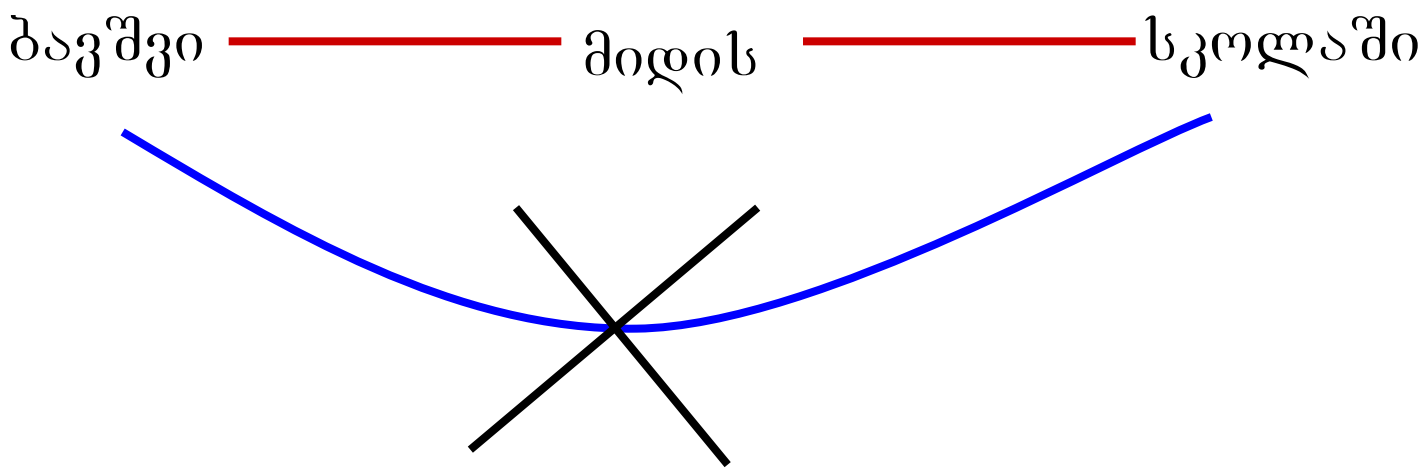
ბავშვი–სკოლაში

არ არის სინტაგმა. ამრიგად ამ წინადადებაში 3 წევრია და 2 სინტაგმა, ე.ი. წესი შესრულებულია.

ბავშვი მიდის სკოლაში

ბავშვი
მიდის
სკოლაში

ბავშვი
მიდის
სკოლაში

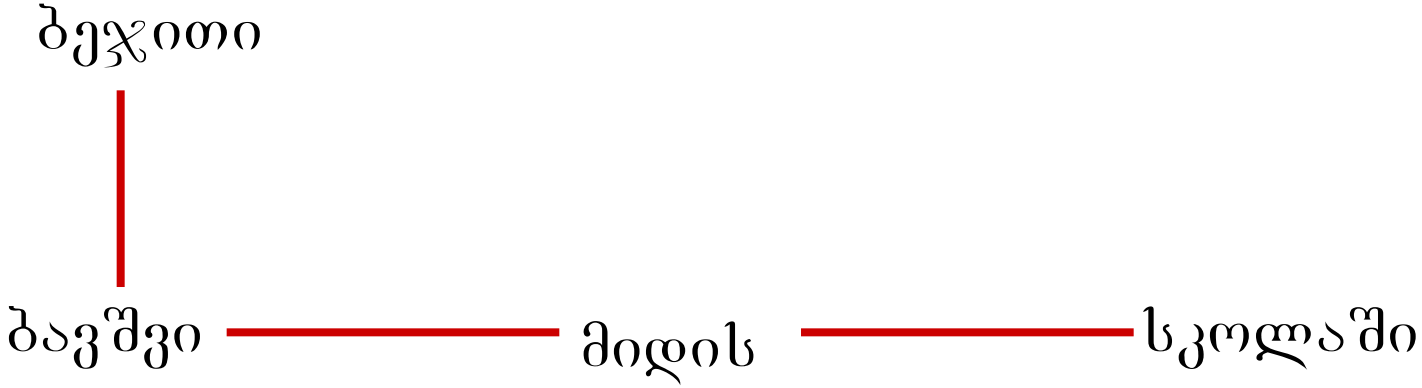

ბავშვი
მიდის
სკოლაში

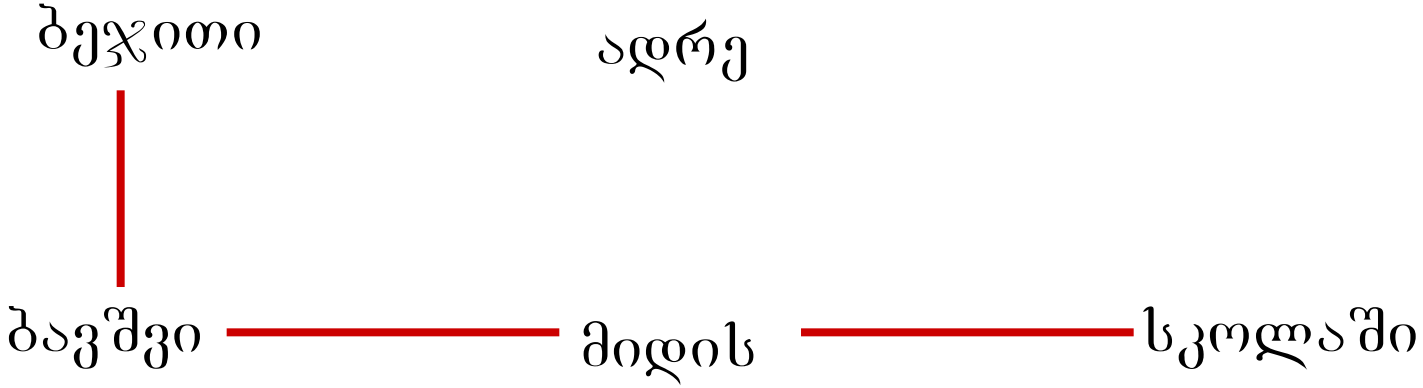

წევრები - სინტაგმები = 3 – 2 = 1

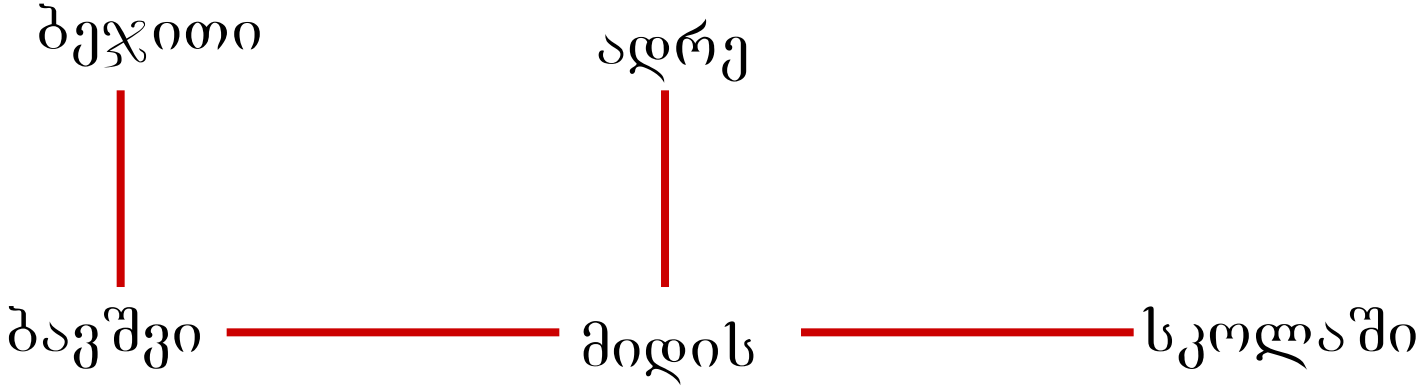
ბეჯითი

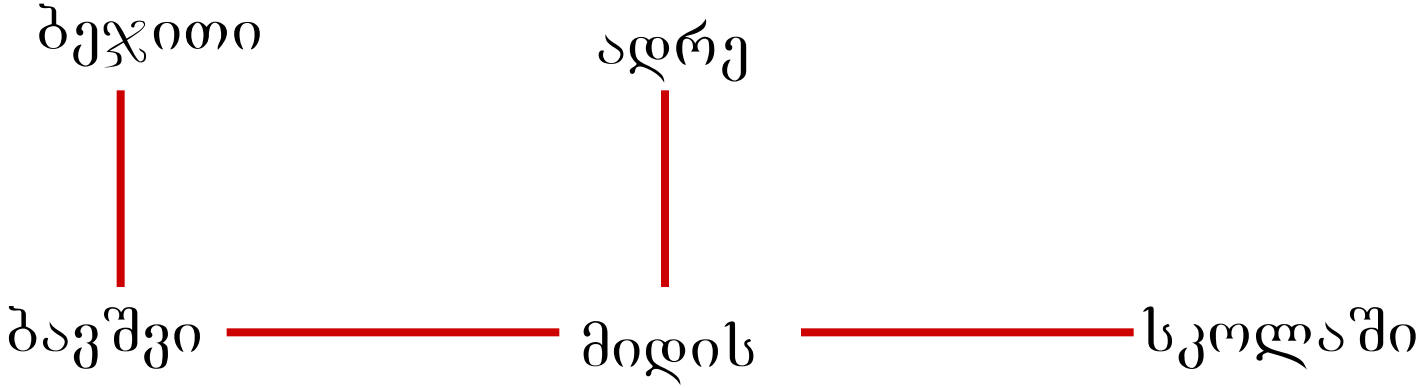

წევრები - სინტაგმები = 4 – 3 = 1

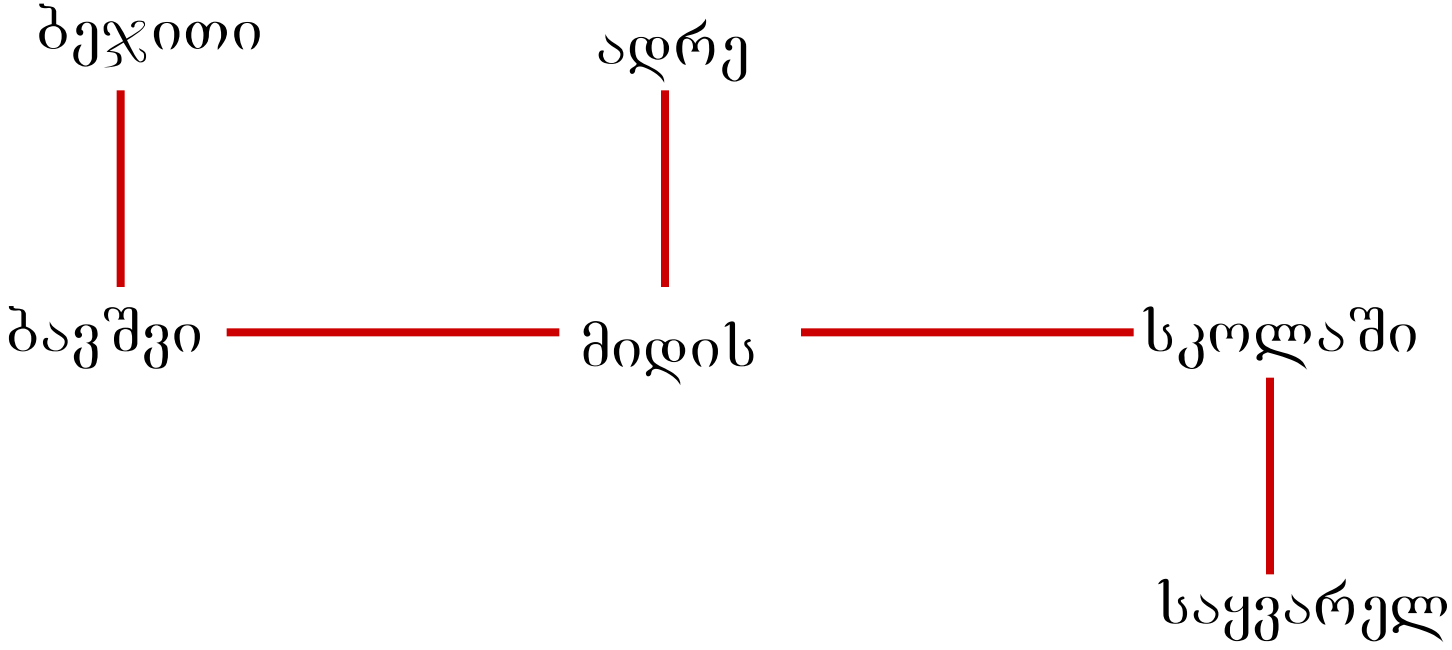

ბეჯითი
ადრე
ბავშვი
მიდის
სკოლაში

წევრები - სინტაგმები = 5 – 4 = 1

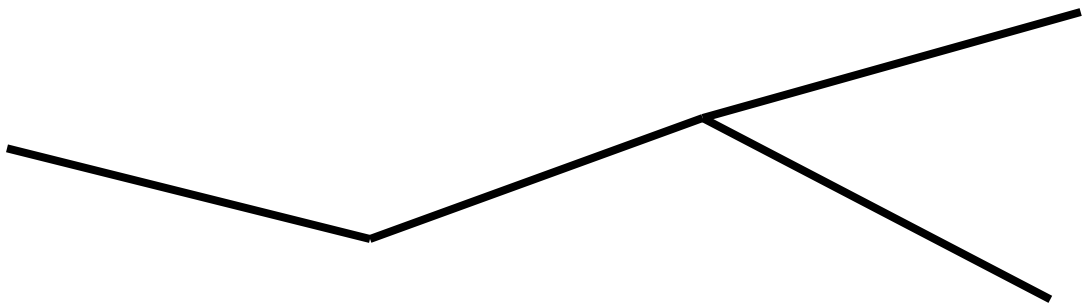

საყვარელ

წევრები - სინტაგმები = 6 – 5 = 1

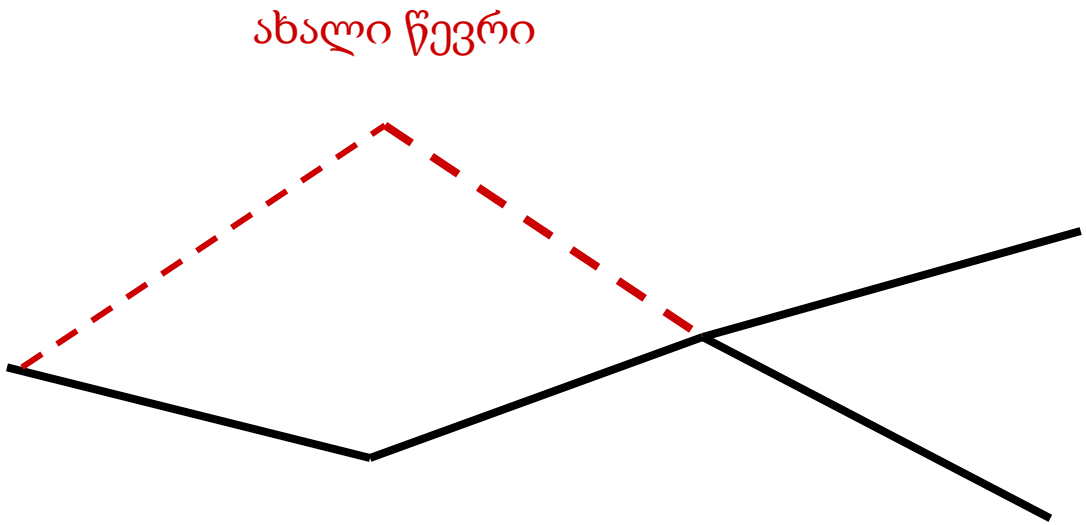
კითხვა 1

შეიძლება თუ არა, რომ წინადადებას დავუმატოთ ახალი წევრი ისე, რომ მან სინტაგმა შეადგინოს ორ ძველ წევრთან?

$$5 - 4 = 1$$

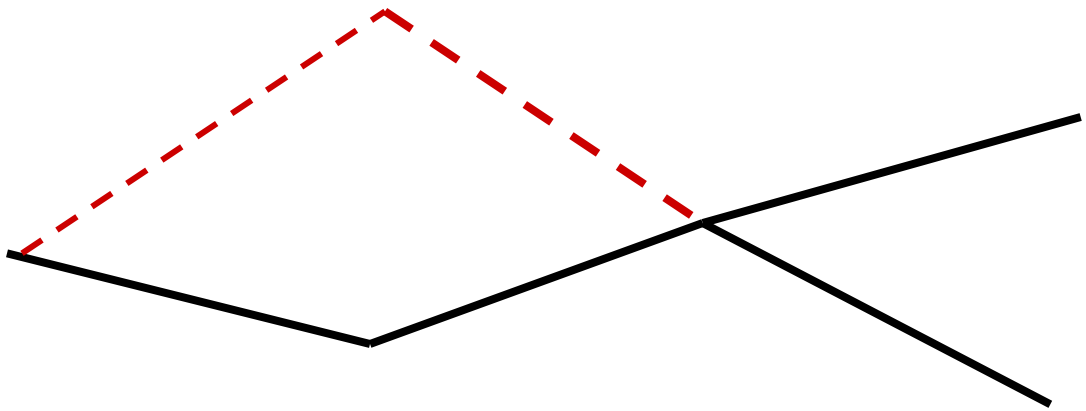
წევრ. – წიბ. = 1

$$5 - 4 = 1$$

წევრ. – წიბ. = 1

ახალი წევრი

$$5 - 4 = 1$$

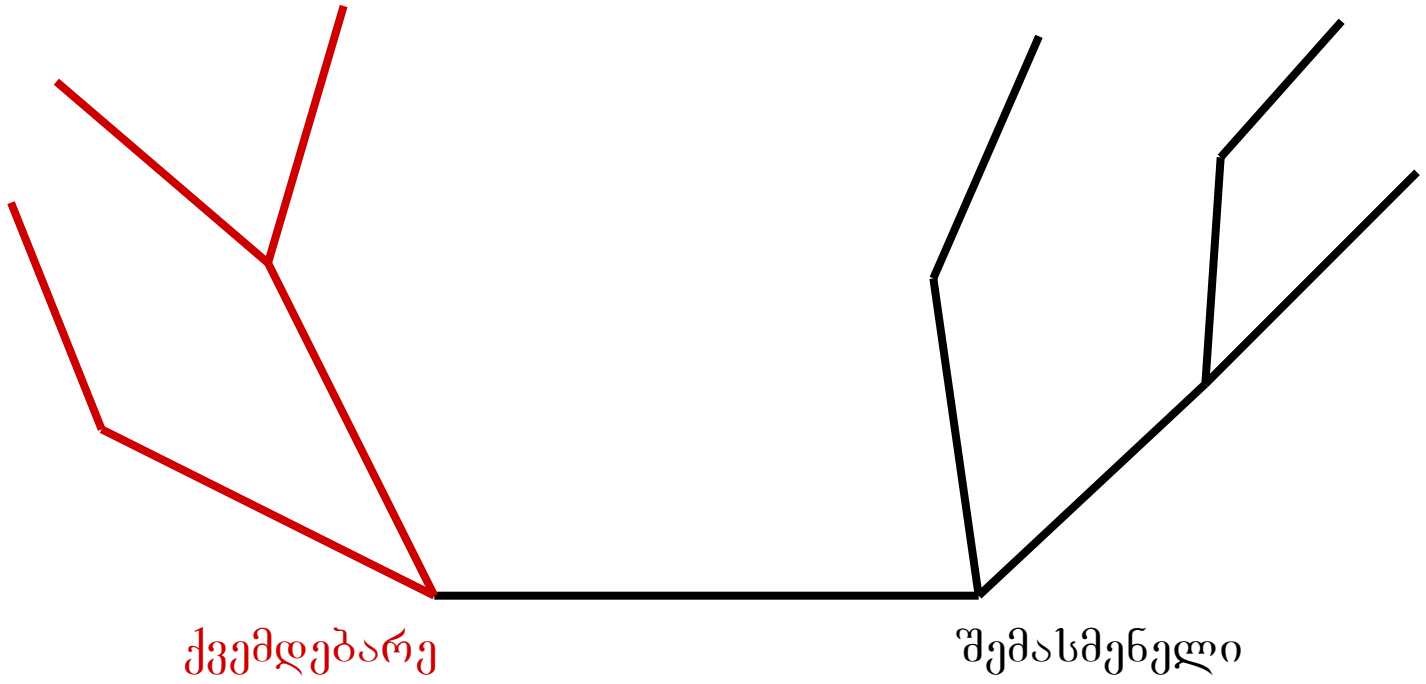
$$6 - 6 = 0$$

წევრ. – წიბ. = 1

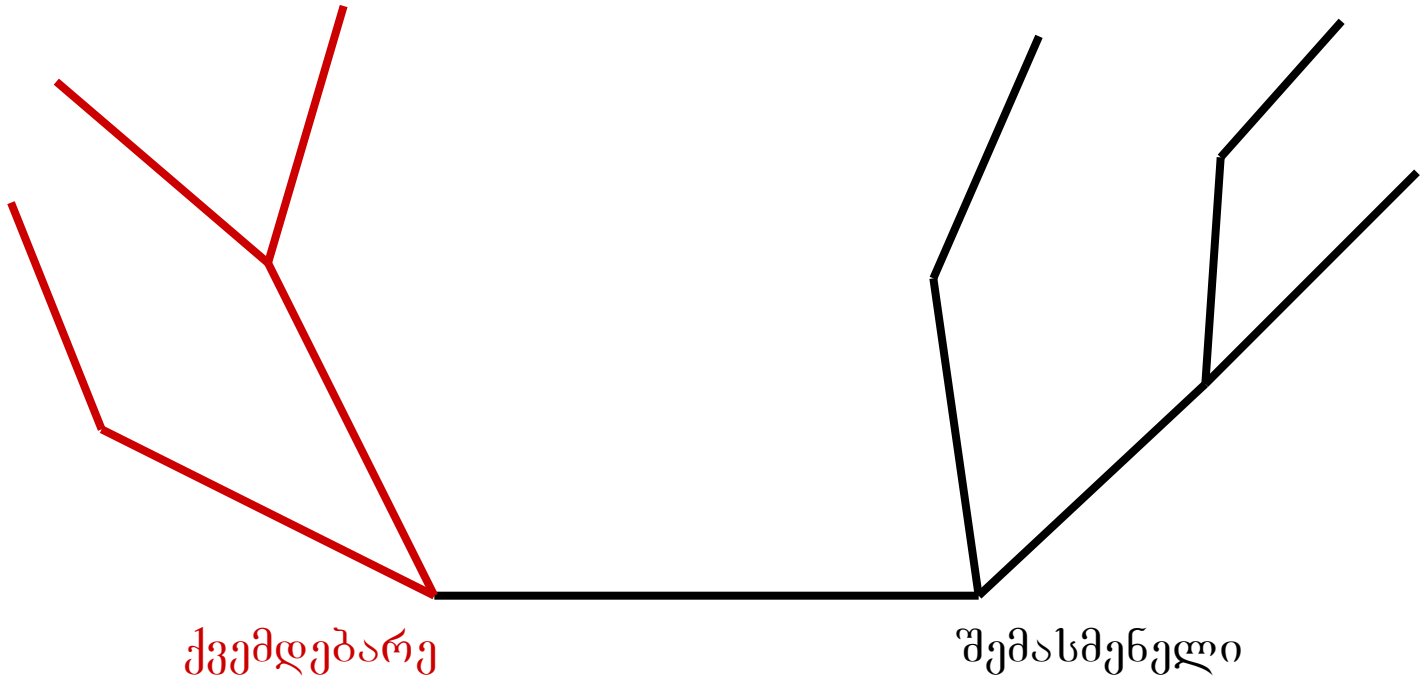
წევრ. – წიბ. ≠ 1

არა!

კითხვა 2

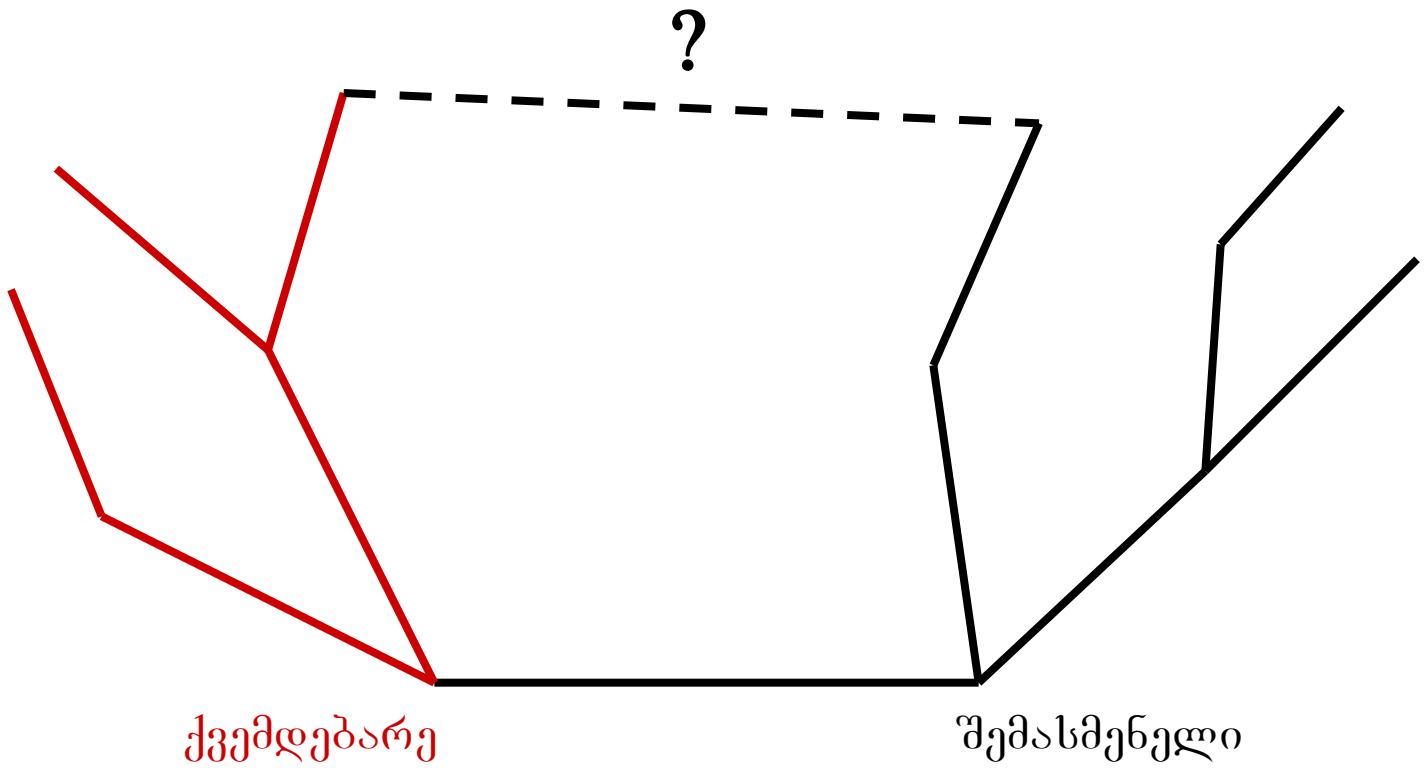

კითხვა 2

შეიძლება თუ არა **ქვემდებარის კლასის წევრი** იყოს **სინტაგმაში შემასმენლის კლასის წევრთან**?

კითხვა 2

შეიძლება თუ არა **ქვემდებარის კლასის წევრი** იყოს **სინტაგმაში შემასმენლის კლასის წევრთან**?

კითხვა 3

შეიძლება თუ არა, რომ წინადადებაში არსებობდეს ტრიადა, ანუ წევრთა სამეული, რომელშიც ყოველი ორი სინტაგმას ადგენს?

კითხვა 3
შეიძლება თუ არა, რომ წინადადებაში არსებობდეს ტრიადა, ანუ წევრთა სამეული, რომელშიც ყოველი ორი სინტაგმას ადგენს?

უფრო ზოგადად:
შეიძლება თუ არა, რომ წინადადებაში არსებობდეს ციკლი, ანუ წევრთა ისეთი მიმდევრობა, რომელშიც პირველი წევრი სინტაგმას აგდენს მეორესთან, მეორე მესამესთან, და ა.შ. უკანასკნელი – პირველთან?

აი, ამ კითხვაზე პასუხი კი ცოტა უფრო ღრმა მათემატიკას მოითხოვს.

ჩავწეროთ ჩვენი წესი ფორმულის სახით:
(წევრთა რიცხვი) – (სინტაგმათა რიცხვი) = 1

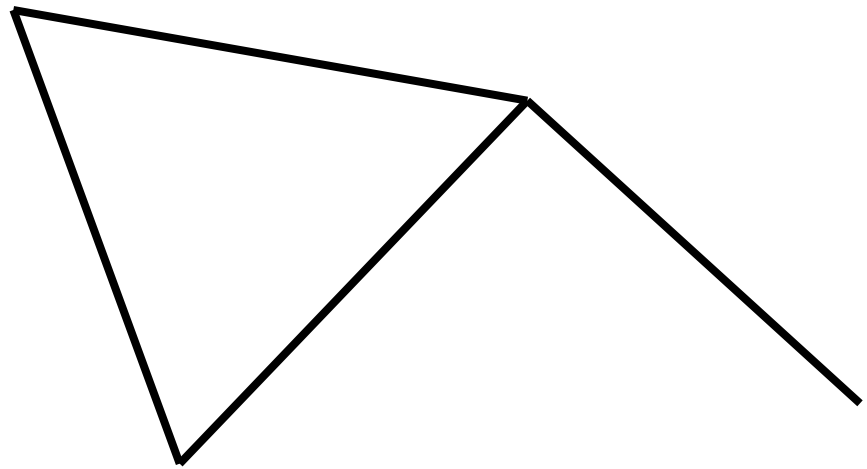
ამ ფორმით წესს კავშირი აქვს მათემატიკაში ცნობილ ტოპოლოგიურ ცნებასთან - *ეილერის მახასიათებელთან*

ჯერ ცოტა გრაფთა თეორია

ჯერ ცოტა გრაფთა თეორია

ამ მომენტში უკბილოდ ვხუმრობ ხოლმე: არ გეგონოთ ეს არის გრაფების, ჰერცოგების, მარკიზების, თავადების და აზნაურების თეორია

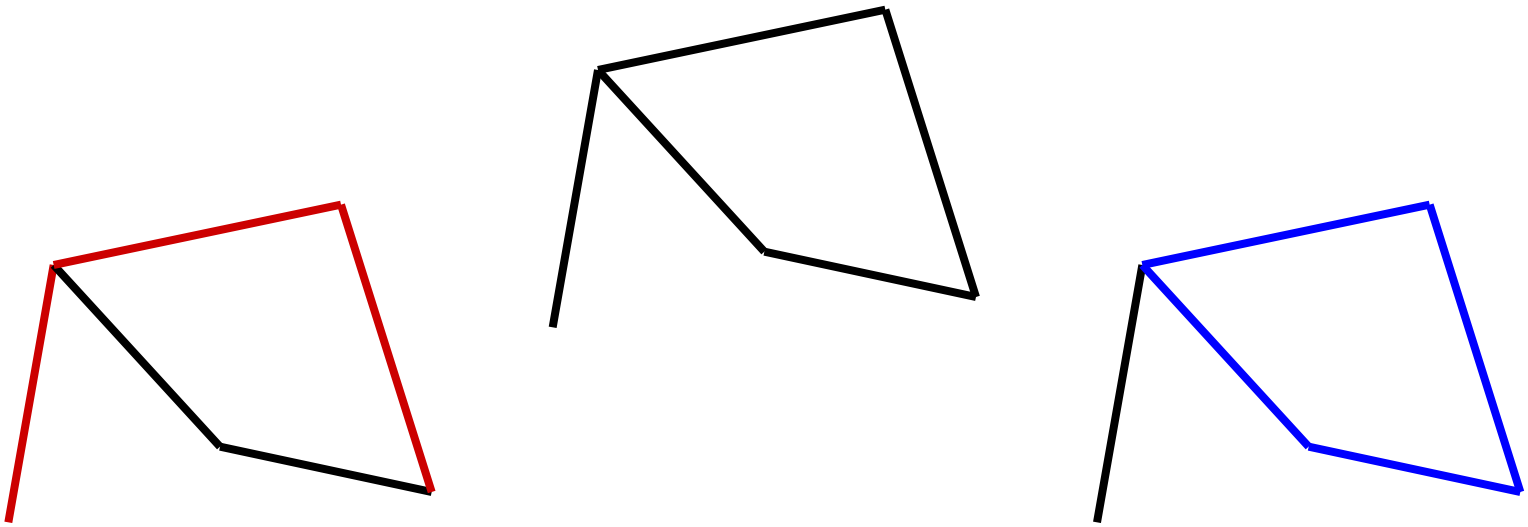
გრაფი ეწოდება წერტილთა სასრულ სიმრავლეს, რომელთაგან ზოგიერთი წყვილი მონაკვეთითაა შეერთებული.

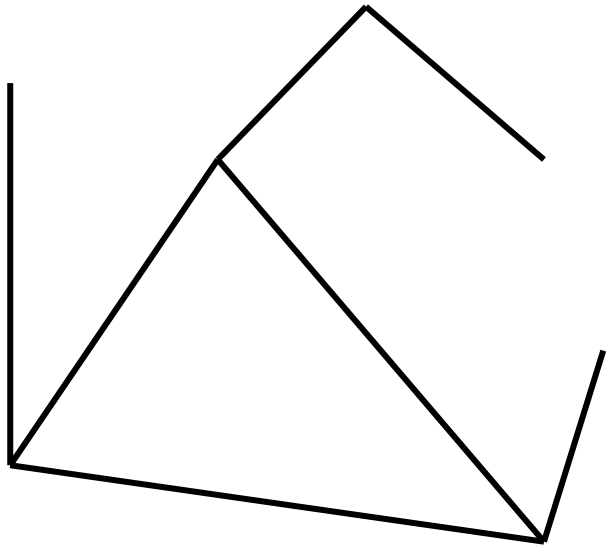
ამ წერტილებს გრაფის **წვეროებს** უწოდებენ, ხოლო მონაკვეთებს – **წიბოებს**.

ტეხილი ეწოდება წიბოთა მიმდევრობას, რომლისთვისაც ყოველი შემდეგი წიბო იწყება წინა წიბოს ბოლოში.

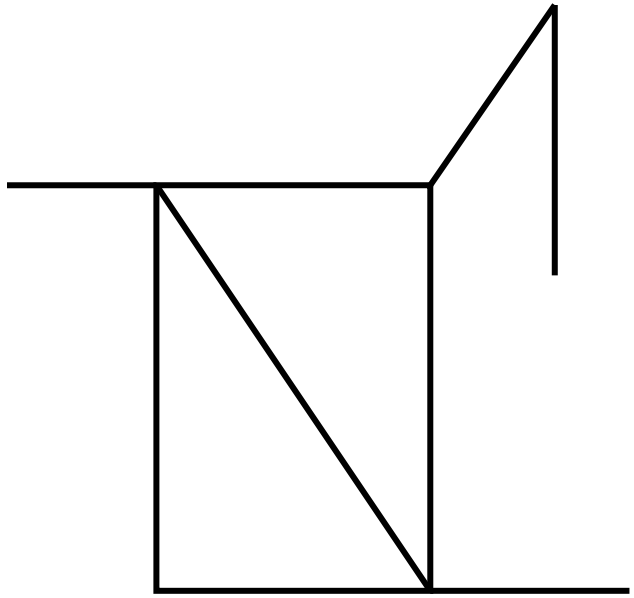
ციკლი ეწოდება შეკრულ ტეხილს.

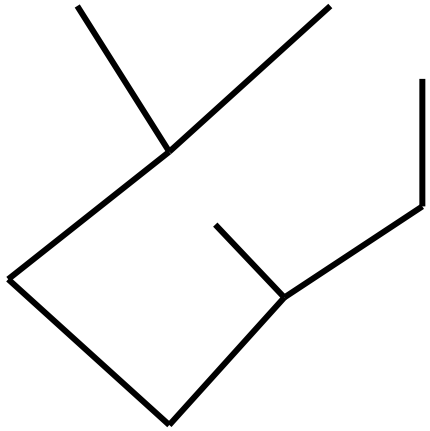
ტეხილი **ციკლი**

ამ გრაფში 7 წვეროა და 7 წიბო,
აქვს 1 ციკლი

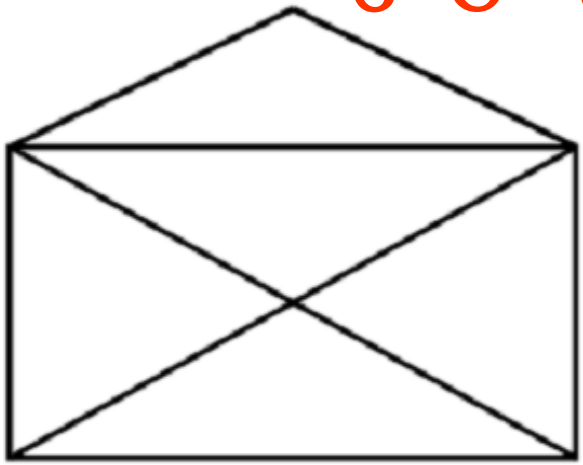

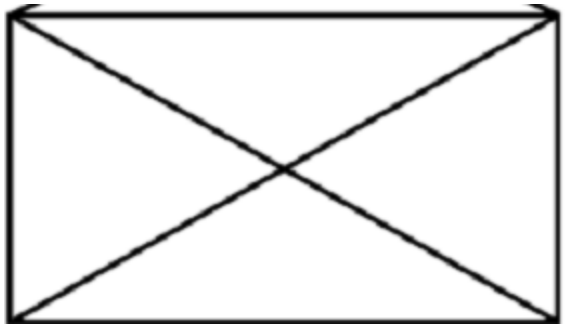
ამ გრაფში 8 წვეროა და 9 წიბო,
აქვს ორი მთავარი ციკლი

ამ გრაფში 9 წვეროა და 8 წიბო,
აციკლურია - სხვაგვარად ჰქვია ხე

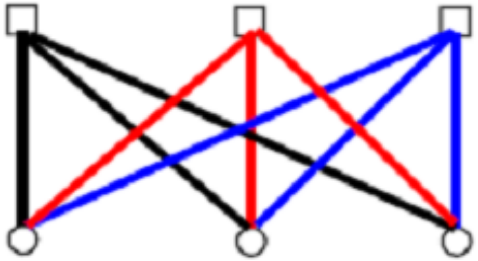
ცოტა გრაფთა თეორია

კონვერტის ამოცანა

დავხაზოთ ხელის ერთი მოსმით

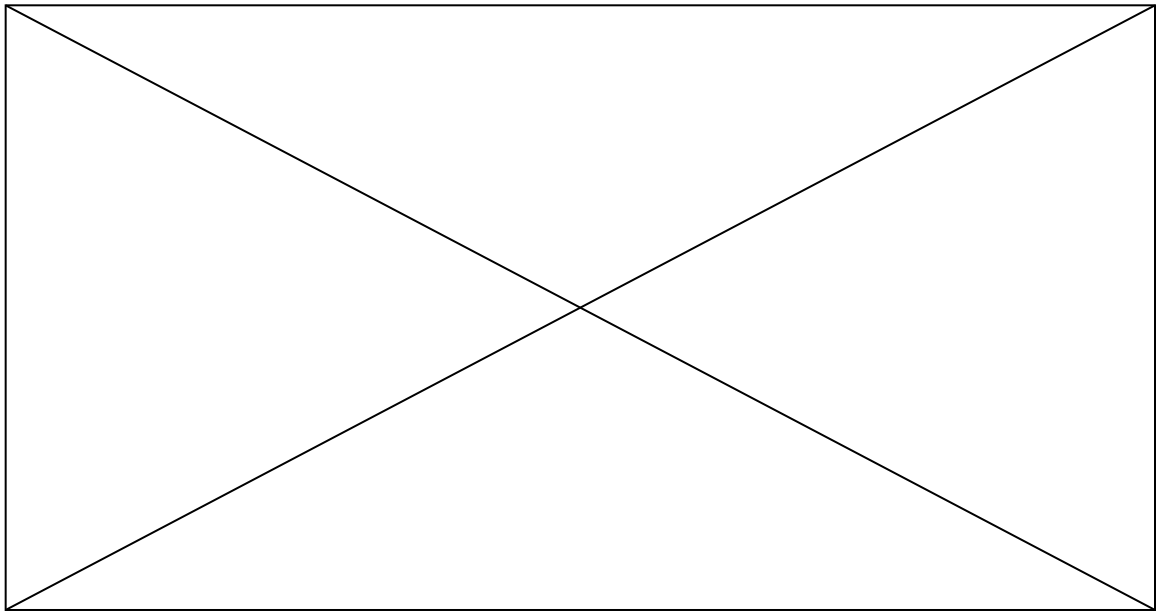

სამი ჭისა და სამი სახლის ამოცანა

შევაერთოთ სამივე სახლი სამივე ჭასთან ისე, რომ ბილიკები არ იკვეთებოდნენ

ეს ბავშვობიდან უნდა გახსოვდეთ

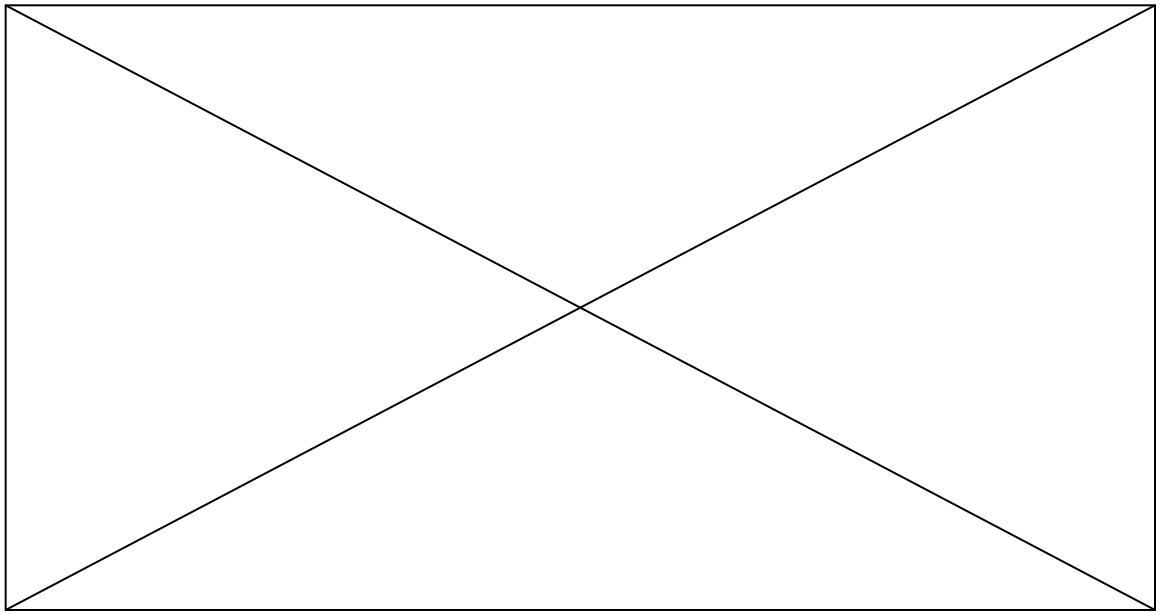
კონვერტის ამოცანა

ერთი ხელის მოსმით დახაზვა - ყველა წიბოს შემოვლა თითოეულზე თითოჯერ გავლით.

ასეთ გზას ეილერის გზა ეწოდება.

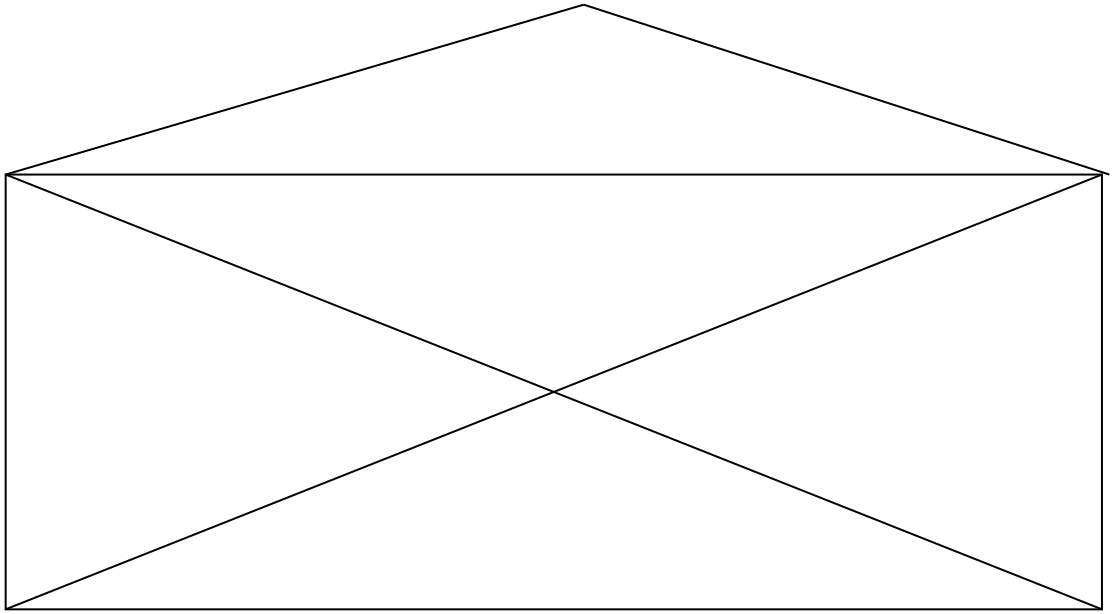
კონვერტის ამოცანა

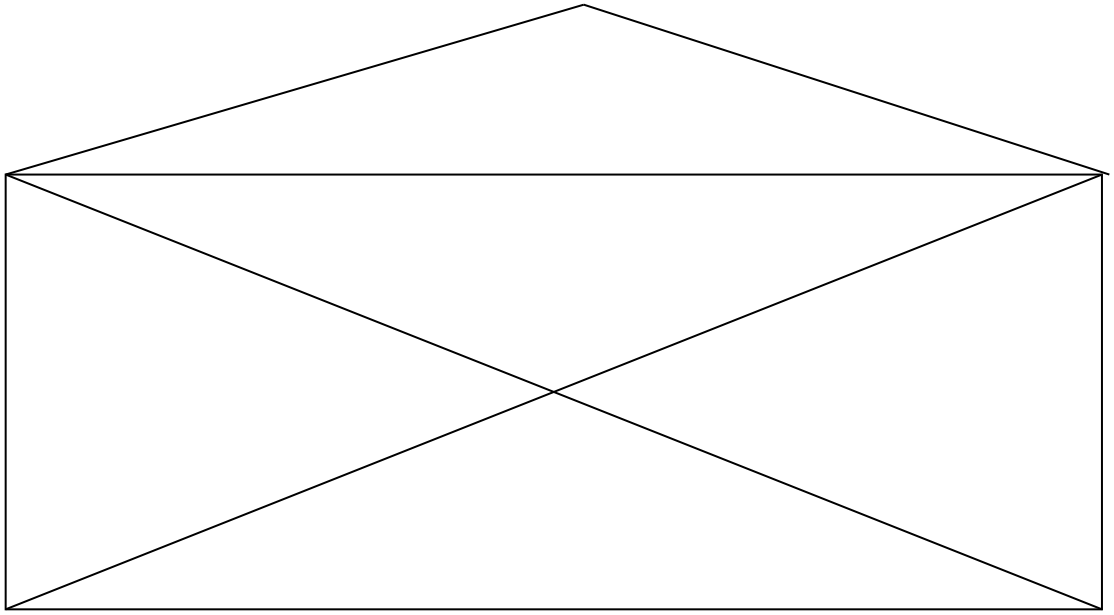
ეილერის გზა არსებობს მაშინ და მხოლოდ მაშინ, როცამ ამ გრაფის კენტხარისხიანი წვეროების რიცხვი ორია

აქ – ოთხია ასეთი წვერო, ე.ი. არ არსებობს.

ღია კონვერტის ამოცანა

ღია კონვერტის ამოცანა

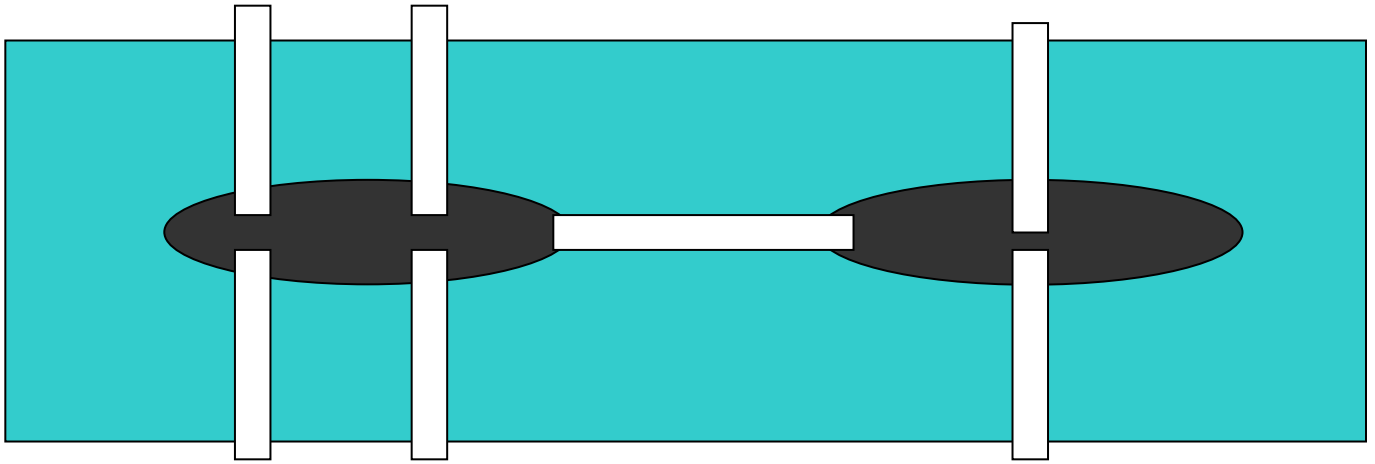

ეილერის გზა არსებობს მაშინ და მხოლოდ მაშინ, როცამ ამ გრაფის კენტხარისხიანი წვეროების რიცხვი ორია

აქ – მხოლოდ ორია ასეთი, ე.ი. არსებობს.

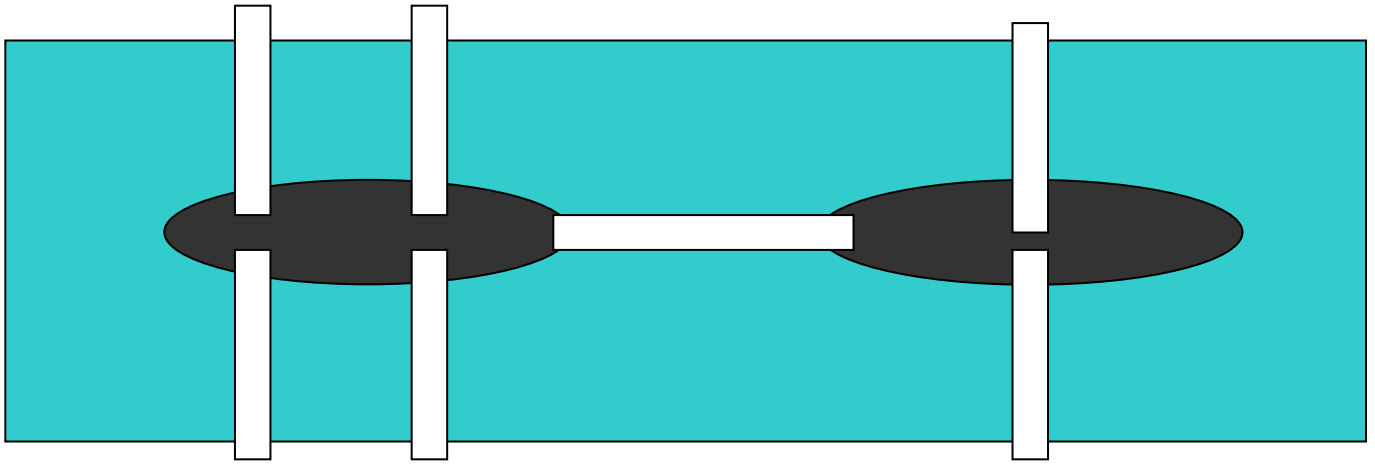
სცადეთ დახაზოთ

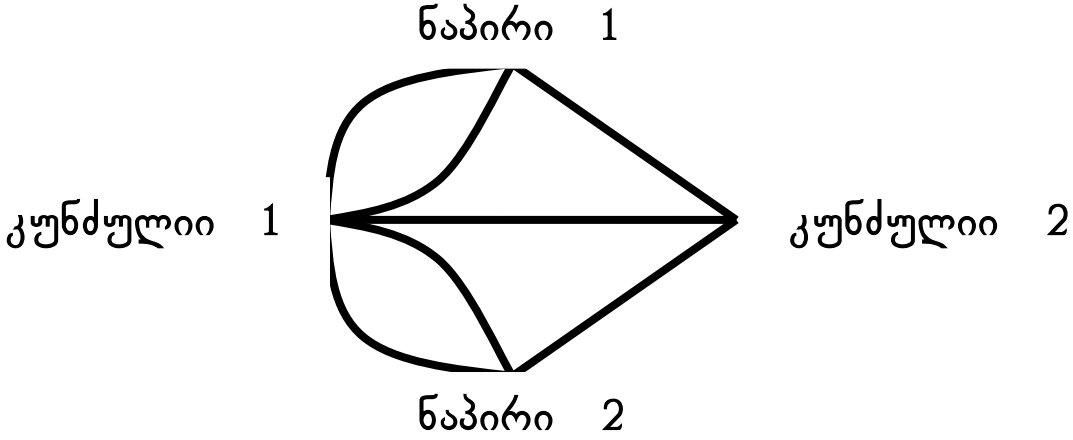
კენიგსბერგის ხიდების ამოცანა

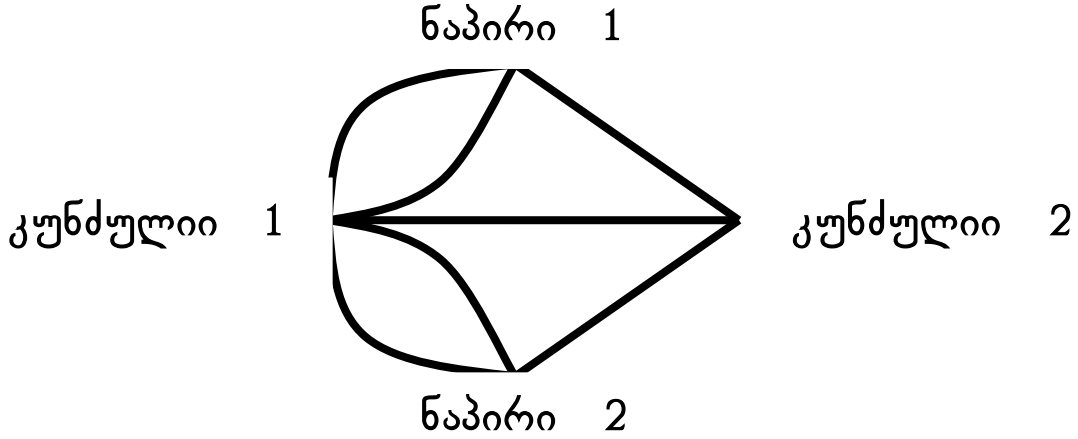
ლეონარდ ეილერის ამოცანა: შემოვიაროთ 7-ვე ხიდი თითეულზე თითოჯერ გავლით

კენიგსბერგის ხიდების ამოცანა

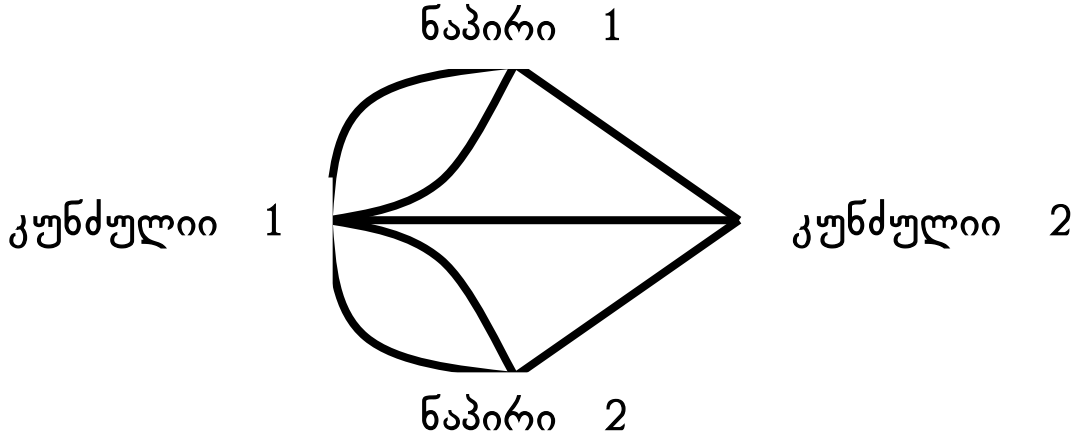

კენიგსბერგის ხიდების ამოცანა

კენიგსბერგის ხიდების ამოცანა

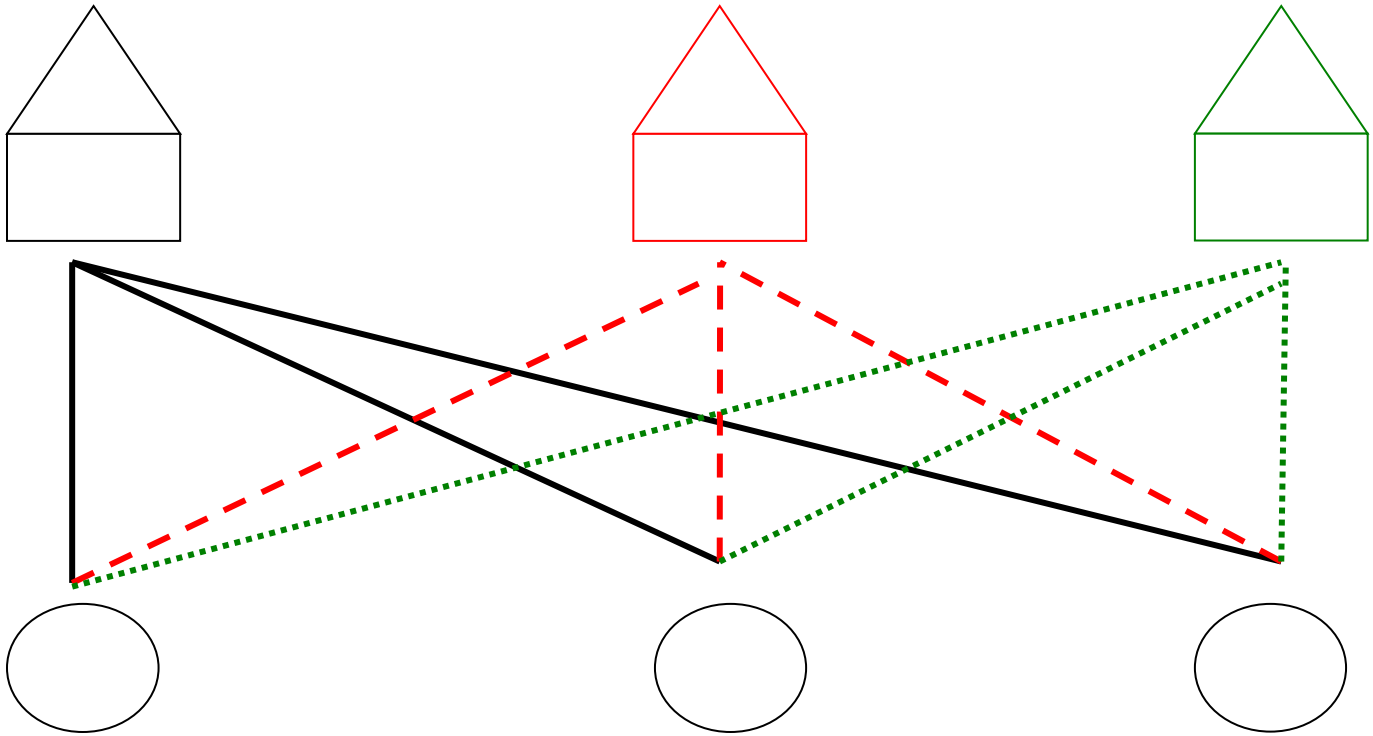

ეილერის გზა არსებობს მაშინ და მხოლოდ მაშინ, როცამ ამ გრაფის კენტხარისხიანი წვეროების რიცხვი ორია

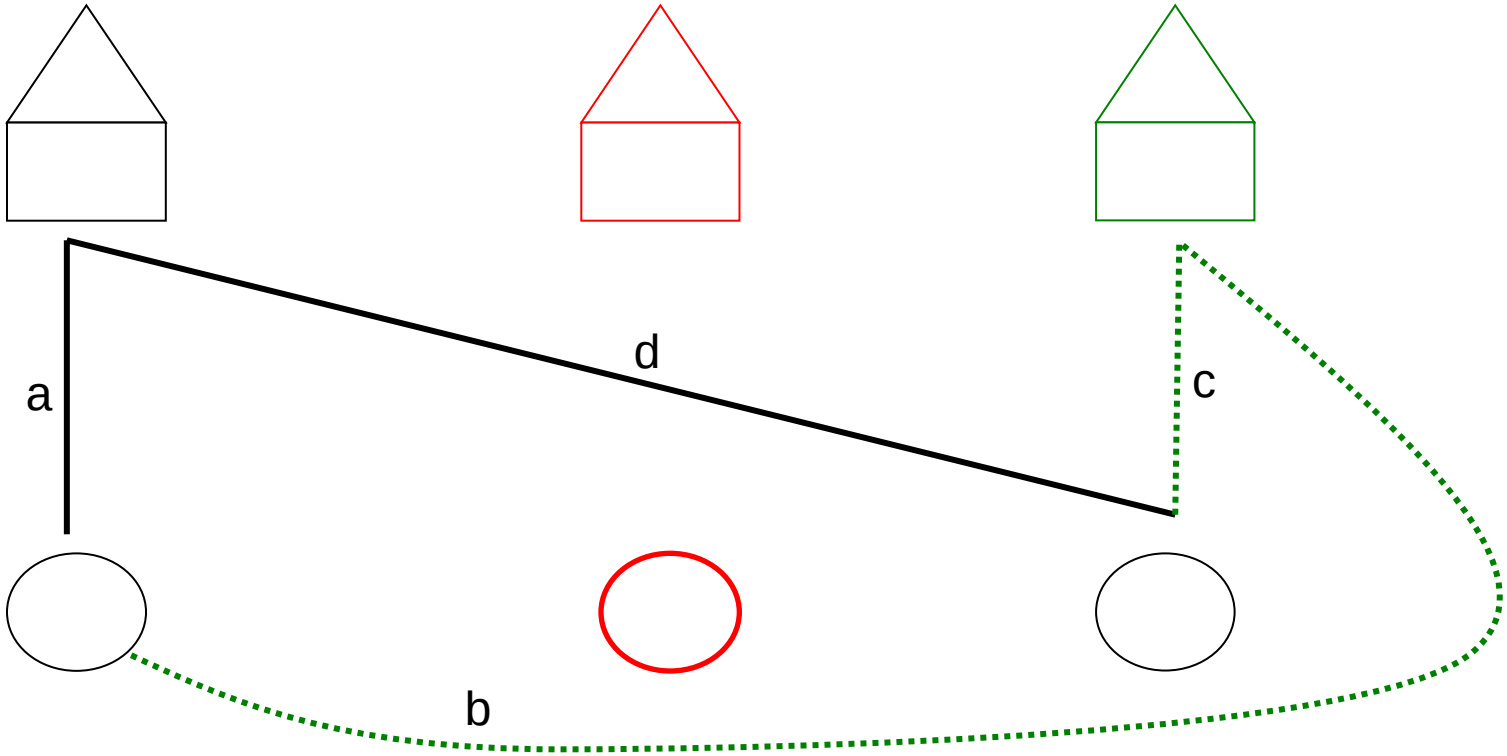
აქ – ასეთი ოთხია, ე.ი. არ არსებობს.

სამი ჭისა და სამი სახლის ამოცანა

შევაერთოთ სამივე სახლი სამივე ჭასთან ისე, რომ ბილიკები არ იკვეთებოდნენ

სამი ჭის ამოცანა

abcd ბილიკები შეკრულ კონტურს ქმნიან, წითელი ჭა შიგნითაა, წითელი სახლი - გარეთ, ამიტომ **ვერ შეერთდებიან**

გრაფის **ეილერის მახასიათებელი** ეწოდება სხვაობას

e=(წვეროები) – (წიბოები)

გრაფის **ეილერის მახასიათებელი** ეწოდება სხვაობას

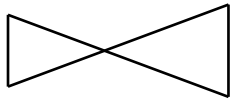
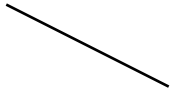
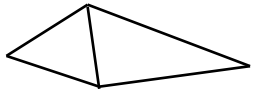
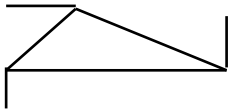
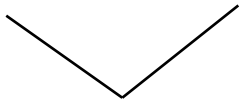
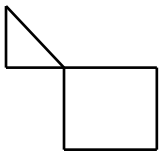
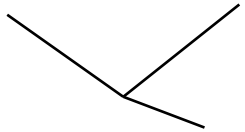
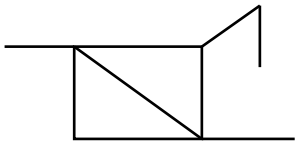
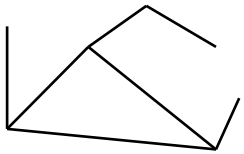
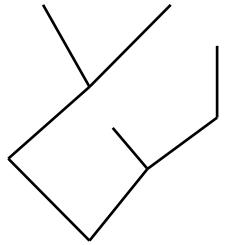
e=(წვეროები) – (წიბოები)

ეს არის კერძო შემთხვევა ზოგადი ცნებისა

$$\mathbf{e = a_0 - a_1 + a_2 - a_3 + \dots}$$

სადაც a_k არის k-განზომილებიან წახნაგთა რიცხვი.

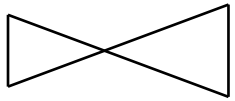
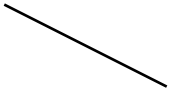
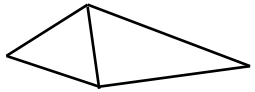
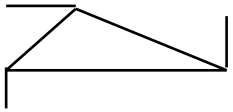
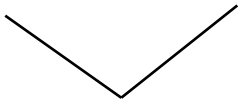
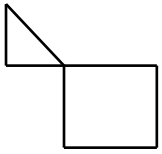
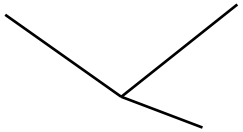
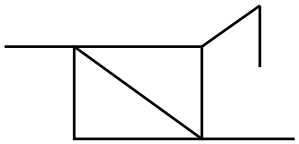
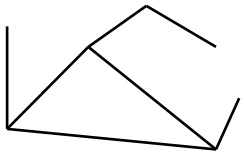
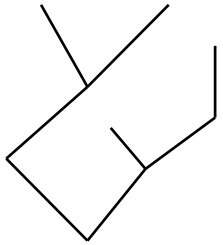
ამ ცხრილში გრაფები დახარისხებულია ეილერის მახასიათებლების მიხედვით

e = -1	e = 0	e = 1

თეორემა. *ბმული გრაფი* ***აციკლურია*** *მაშინ და მხოლოდ მაშინ, როდესაც მისი ეილერის მახასიათებელი* ***1-ის ტოლია.***

თეორემის ილუსტრირება: მხოლოდ მესამე, e = 1

სვეტშია აციკლური გრაფები - ხეები

e = -1	e = 0	e = 1

ახლა დავუბრუნდეთ გრამატიკას

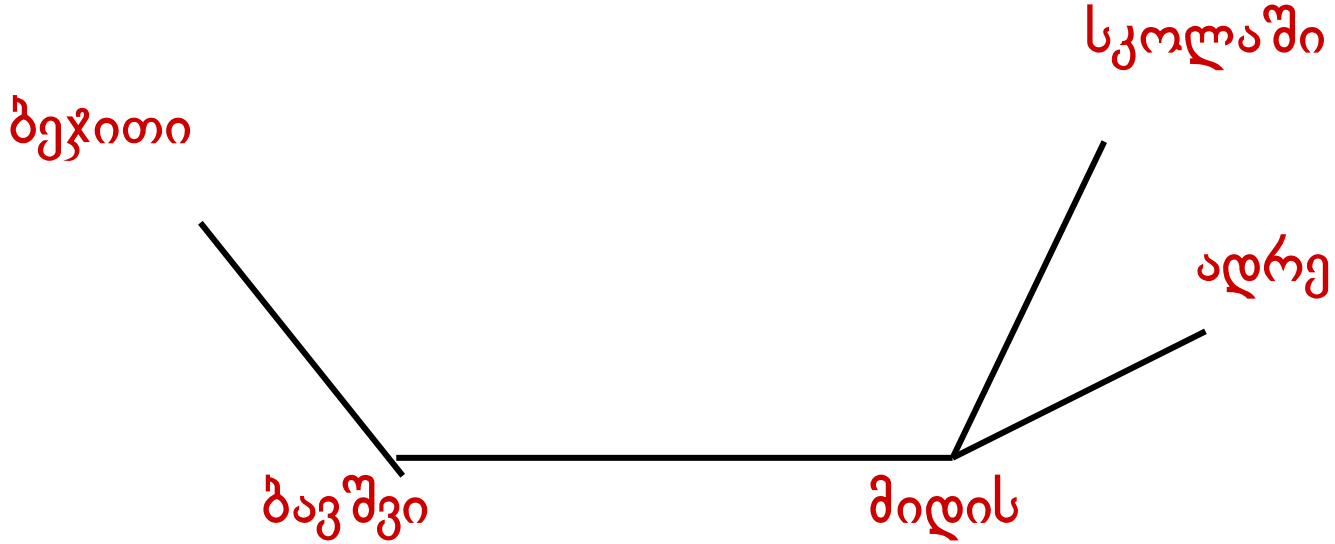
ყოველ წინადადებას შევუსაბამოთ გრაფი, რომელშიც იმდენი წვეროა, რამდენი წევრიც არის წინადადებაში

და წიბოთი შეერთებულია ის წვეროები, რომელთა შესაბამისი წინადადების წევრები სინტაგმას ადგენენ.

წინადადებას

ბეჯითი ბავშვი სკოლაში ადრე მიდის

ასეთი გრაფი შეესაბამება

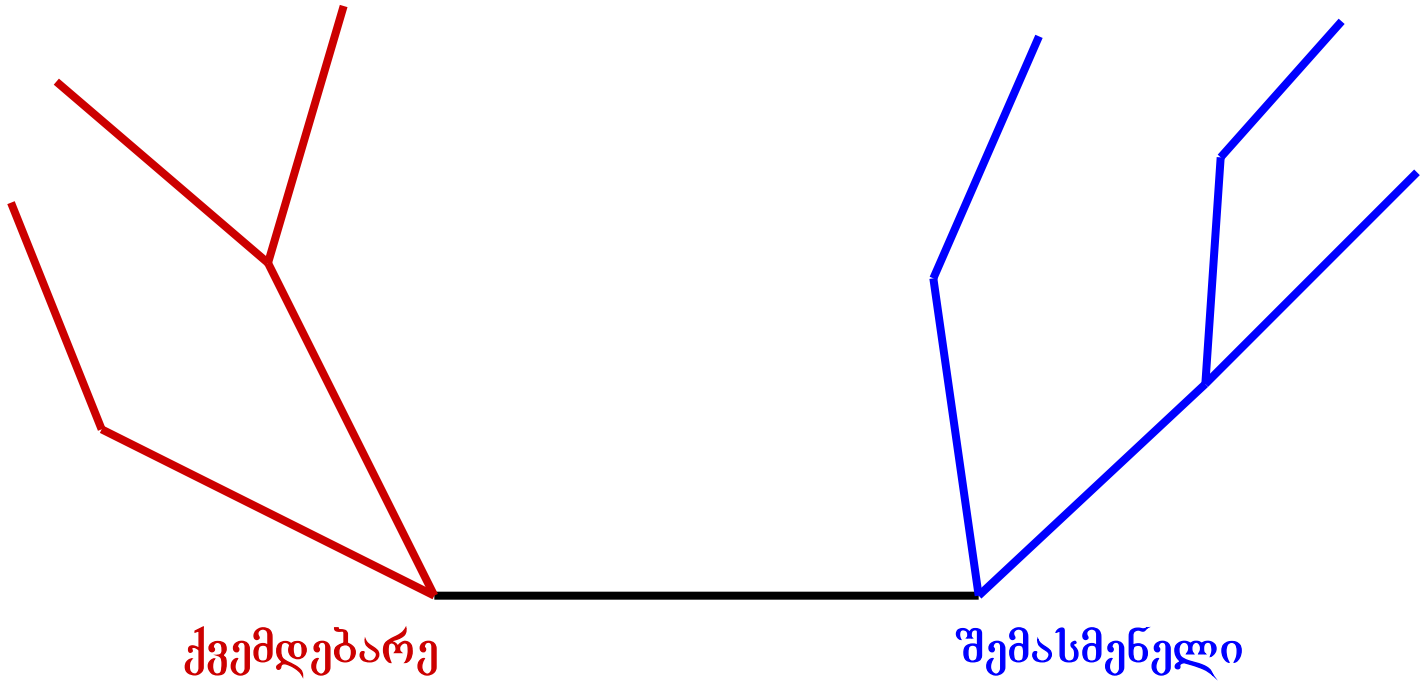

ახლა უკვე შეგვიძლია პასუხი გავცეთ ჩვენს კითხვას:

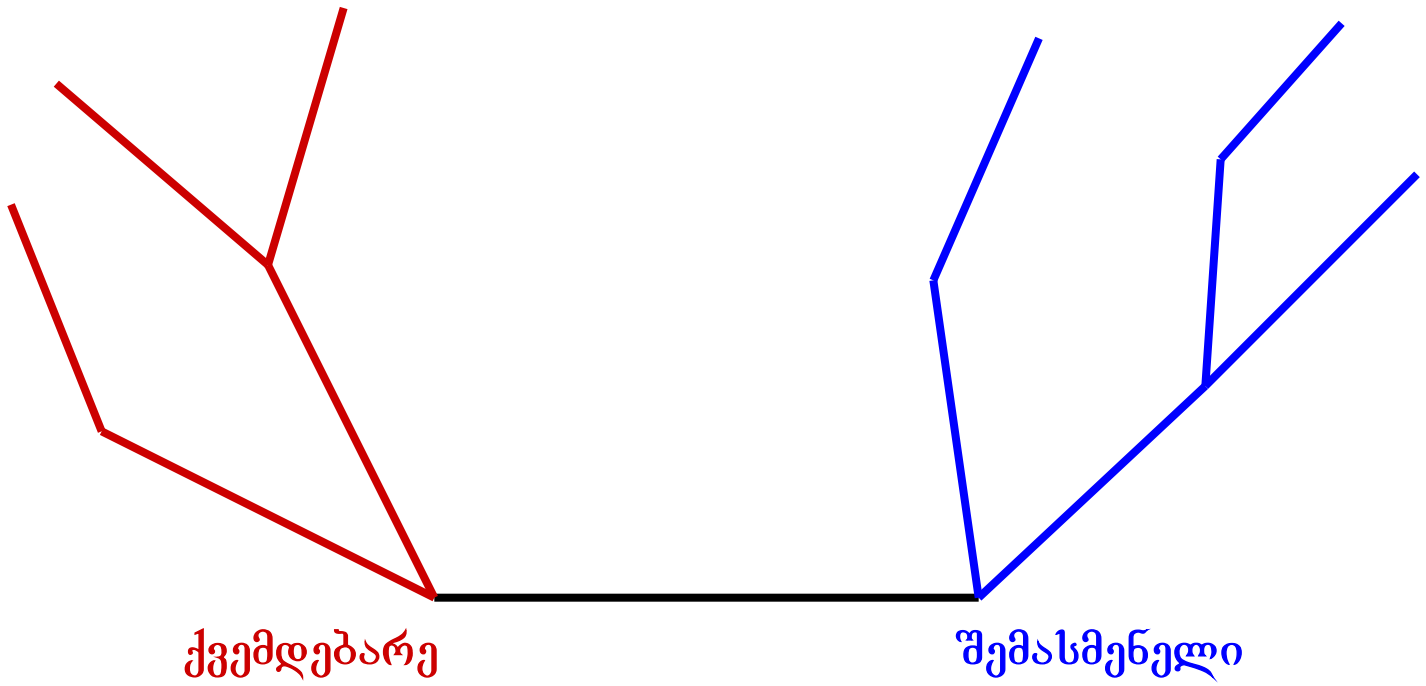
აქვს თუ არა მარტივ წინადადებას ციკლები?

წესის თანახმად მარტივი წინადადების ეილერის მახასიათებელი 1-ის ტოლია, ამიტომ, თეორემის გამო, ის აციკლურია, ანუ მასში არ შეიძლება არსებობდეს ციკლები.

შედეგი

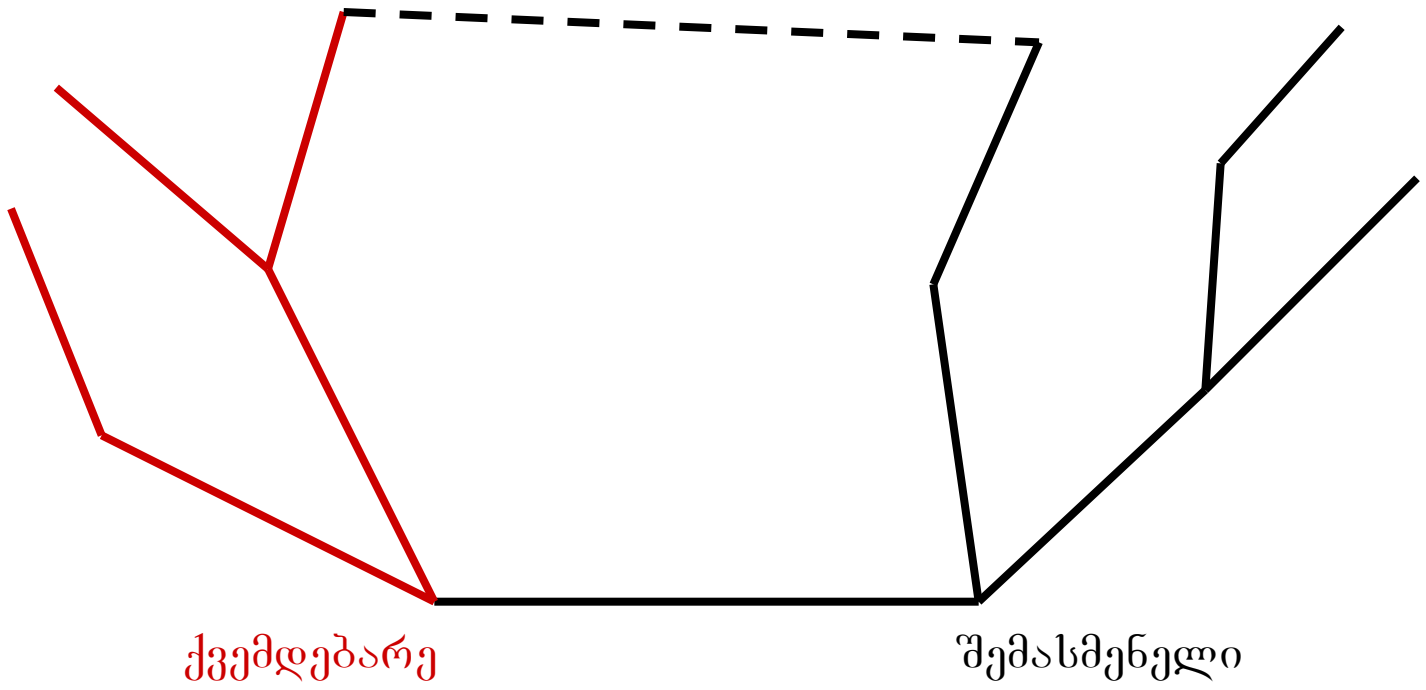

შედეგი

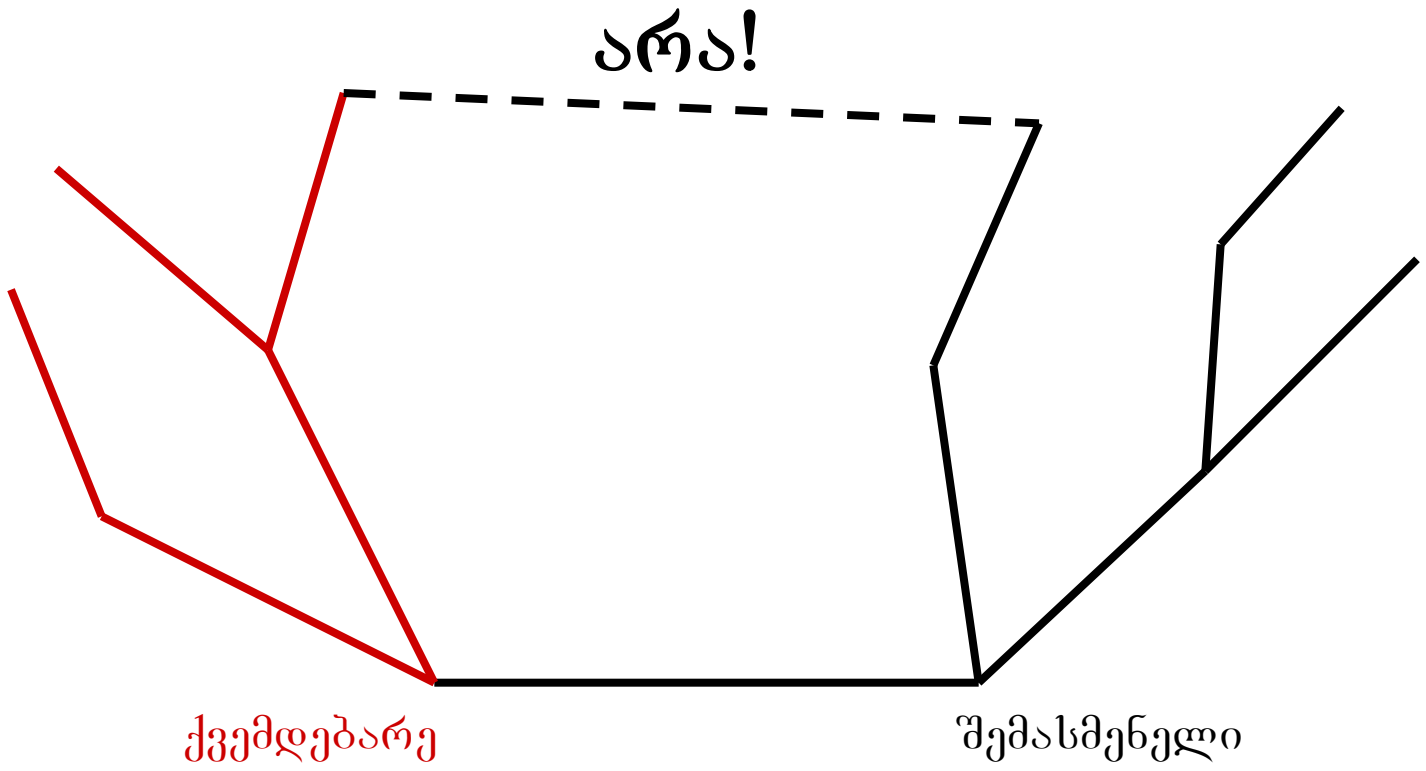

შეიძლება თუ არა **ქვემდებარის კლასის წევრი** იყოს **სინტაგმაში შემასმენლის კლასის წევრთან**?

შედეგი

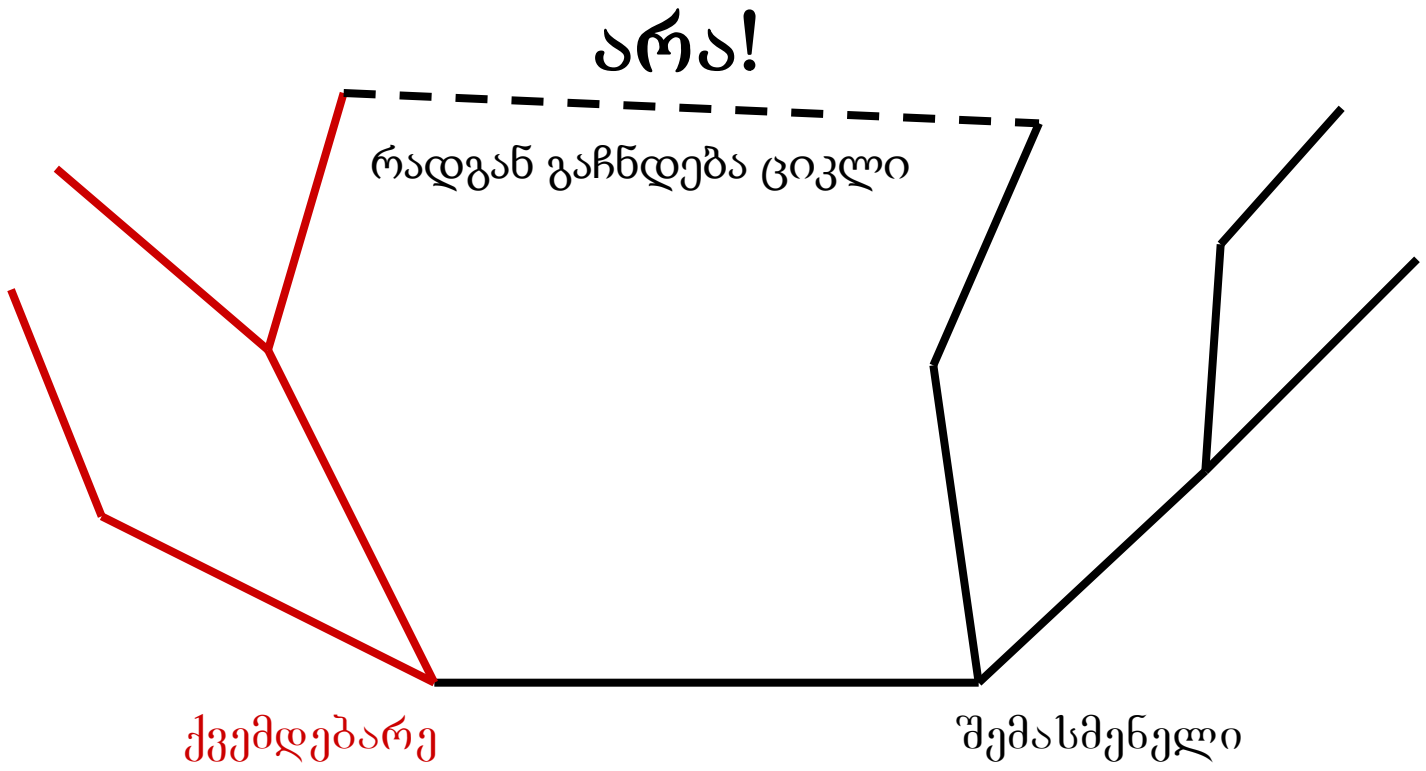

შეიძლება თუ არა **ქვემდებარის კლასის წევრი** იყოს **სინტაგმაში შემასმენლის კლასის წევრთან**?

შედეგი

შეიძლება თუ არა **ქვემდებარის კლასის წევრი** იყოს **სინტაგმაში შემასმენლის კლასის წევრთან**?

შედეგი

შეიძლება თუ არა **ქვემდებარის კლასის წევრი** იყოს **სინტაგმაში შემასმენლის კლასის წევრთან**?

კიდევ ერთი მაგალითი

ჩემი

მერანი

მირბის

მიმაფრენს

გზო-უკვლოდ

ჩემი

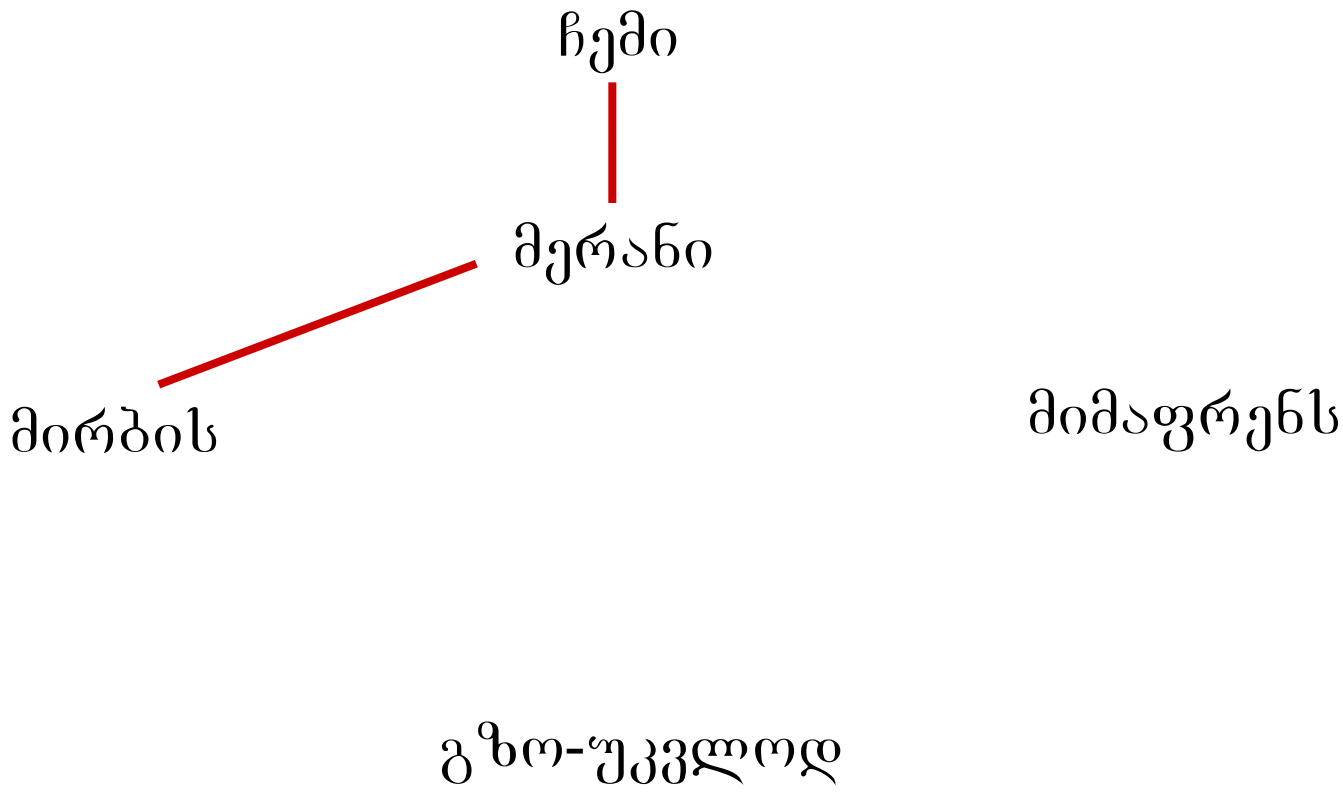

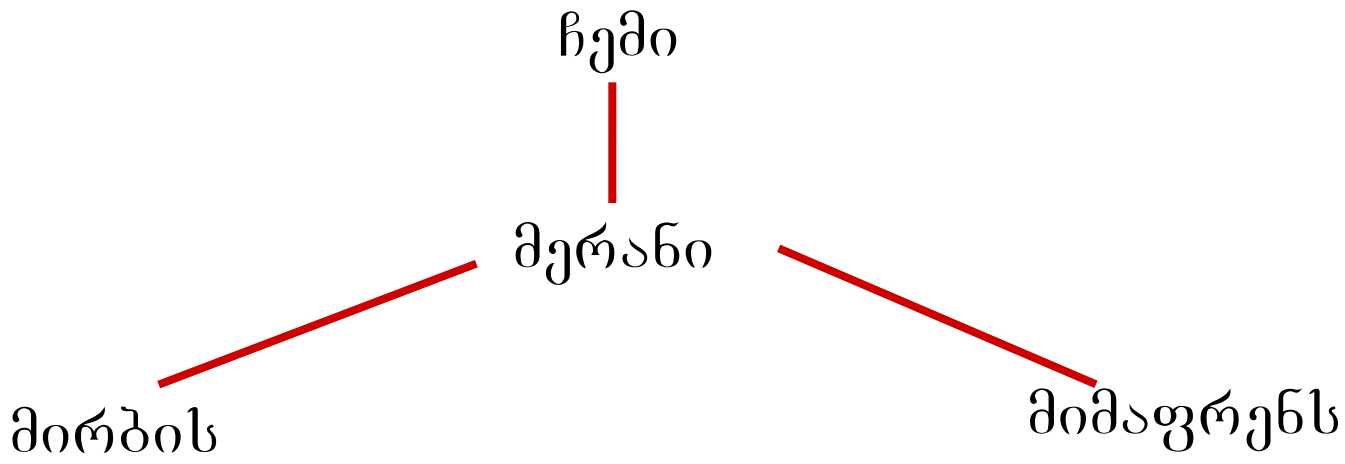
მერანი

მირბის

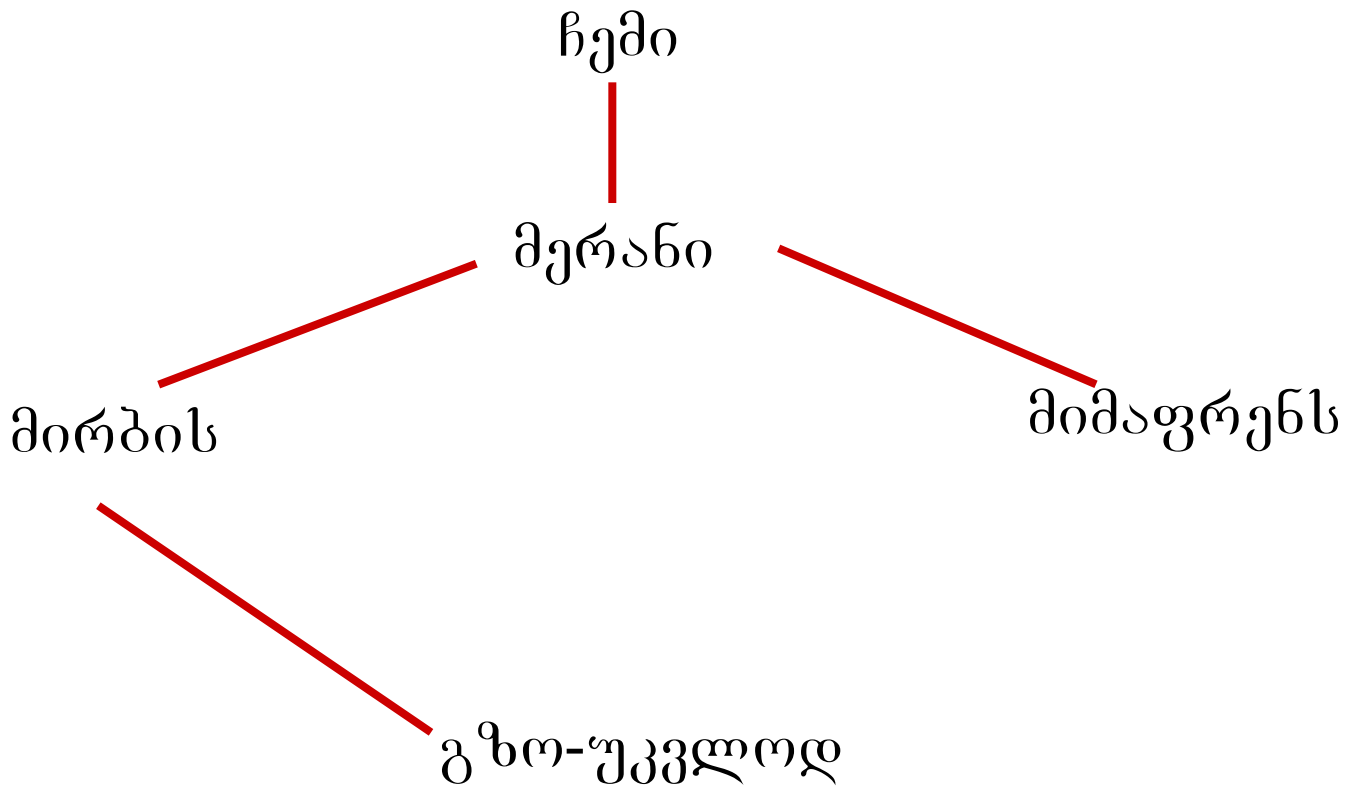
მიმაფრენს

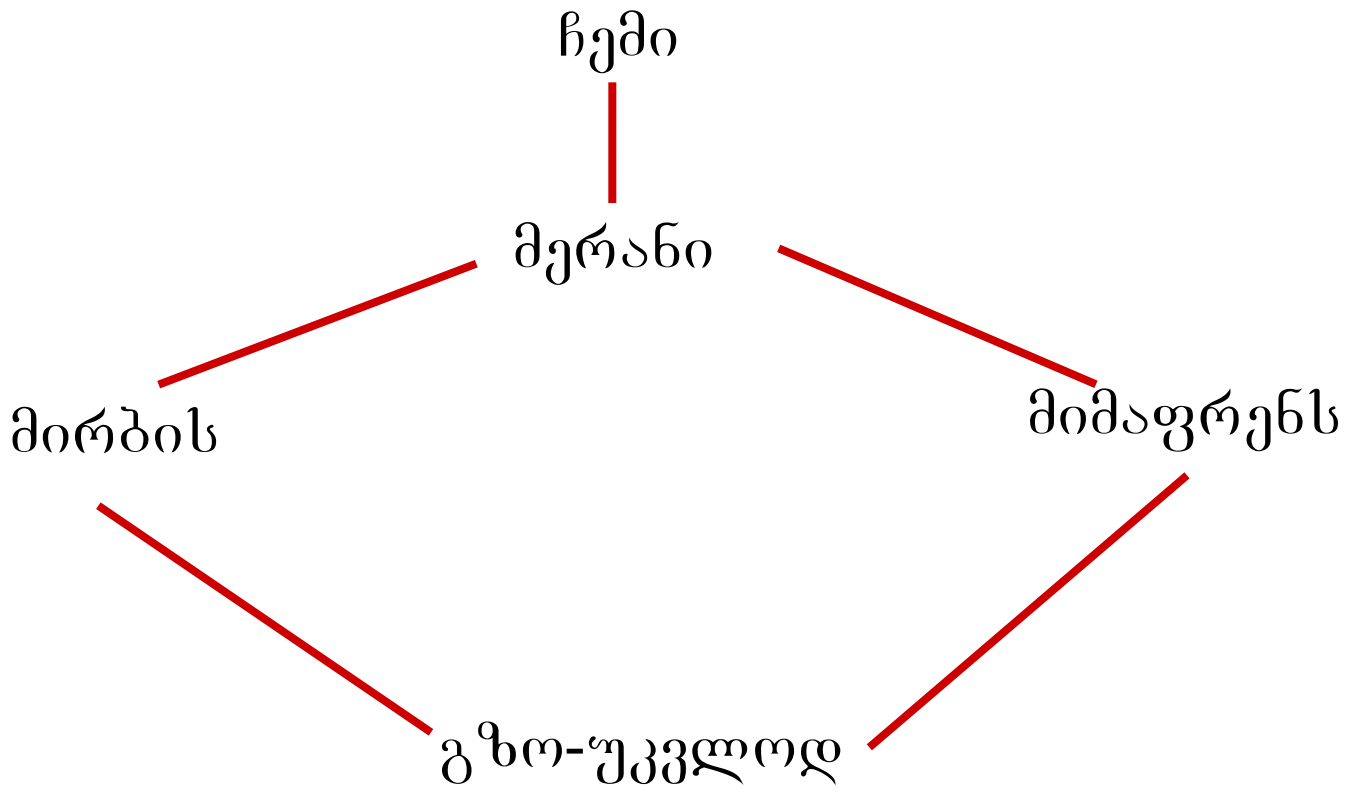
გზო-უკვლოდ

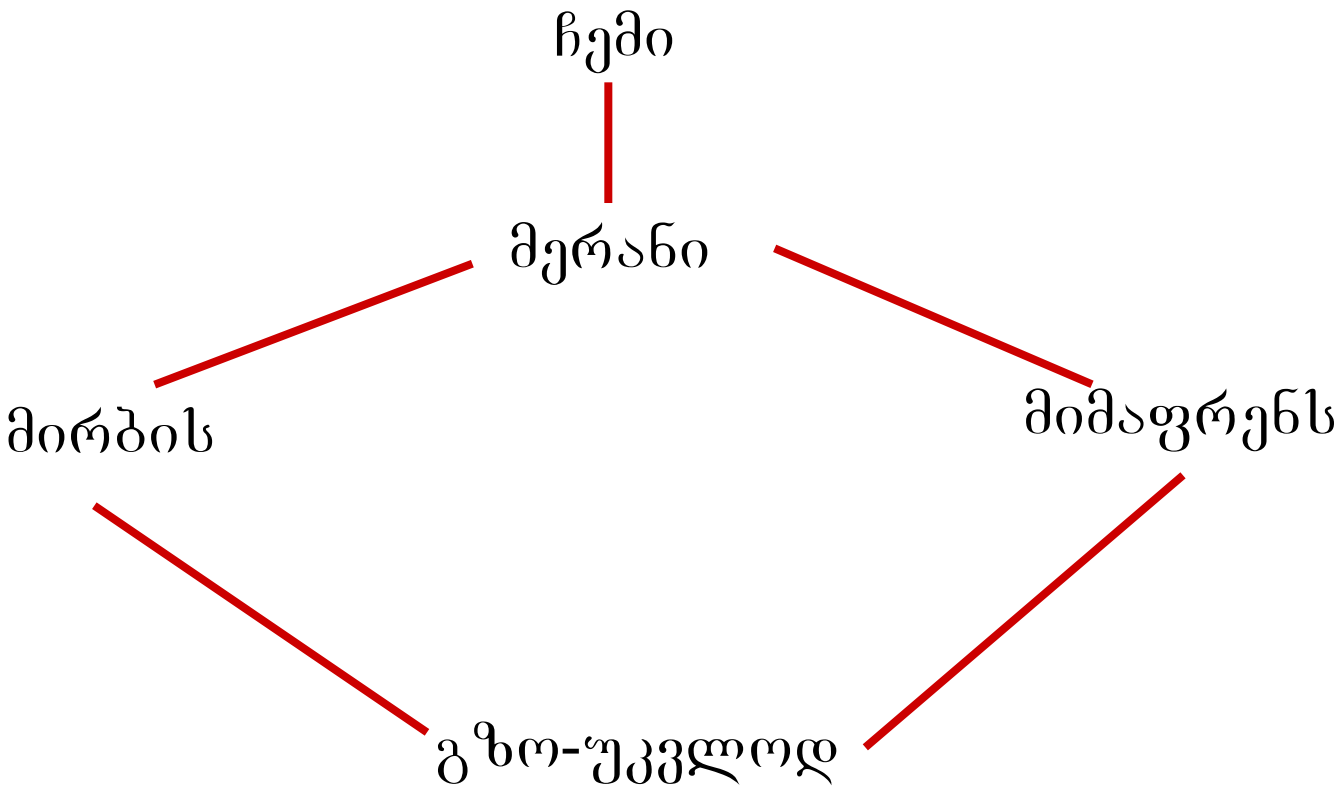

ჩემი
მერანი
მირბის
მიმაფრენს
გზო-უკვლოდ

გზო-უკვლოდ

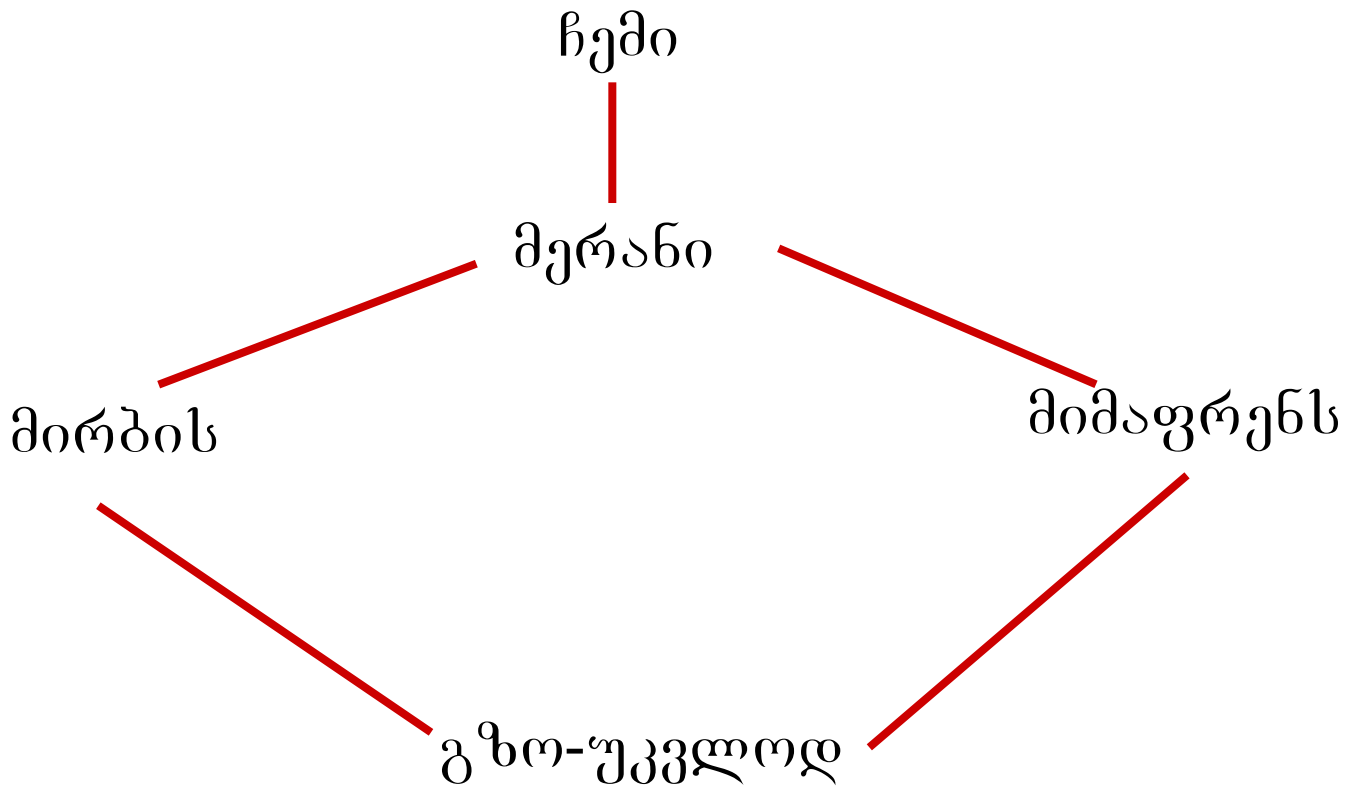

ჩემი
მერანი
მირბის
მიმაფრენს
გზით-უკვლოდ

ჩემი
მერანი
მირბის
მიმაფრენს
გზა-უკვლოდ

$5 - 5 = 0 \neq 1$

წესი დაირღვა?

$5 - 5 = 0 \neq 1$

წესი დაირღვა?

არა, ეს წინადადება არ არის მარტივი, ორი შემასმენელი აქვს

4 – 3 = 1

მადლობა

tornike.kadeishvili@gmail.com

rmi.ge/~kade